

Základní škola Čelákovice, J. A. Komenského 414, příspěvková organizace
telefon: 326998211, 326998205, číslo bankovního účtu: 15731201/0100
mail: info@zscelakovice.cz, web: www.zscelakovice.cz, IČO: 00876275

Krizové plány školy

platné od školního roku 2026 / 2027

Zpracoval : PhDr. Miloslav Rychetský

Dokument byl schválen na pedagogické radě dne: 31. srpna 2026

Obsah

Krizový plán školy a program proti šikanování – Směrnice č. 55, příloha Školního řádu.....	4
1 Šikana, kyberšikana, šikana učitele	4
1.1 Řešení šikany mezi žáky	4
1.2 Kyberšikana, stalking, jiné formy obtěžování	5
1.3 Šikana zaměřená na učitele	5
Školní program proti šikanování	8
2 Řešení případů souvisejících s užíváním omamných a psychotropních (nadále návykových) látek v prostředí školy a školských zařízení	9
2.1 Tabákové výrobky, elektronické cigarety, nikotinové sáčky	9
2.2 Alkohol	10
2.3 Omamné a psychotropní látky (dále Návykové látky, též NL)	11
3 Řešení případů souvisejících s krádežemi a vandalismem v prostředí školy	13
3.1 Krádeže	13
3.2 Vandalismus	14
4 Další případy rizikového, jinak nevhodného či nebezpečného chování	14
4.1 Zajištění předmětů, které dle Školního řádu nepatří do školy (zbraně, pornografický materiál, chemikálie...)	14
4.2 Záškoláctví	14
4.3 Podvod	15
4.4 Rasismus, extremismus, antisemitismus, xenofobie	15
4.5 Homofobie	15
4.6 Poruchy příjmu potravy	15
4.7 Sebeпоškozování	15
4.8 Rizikové chování v oblasti partnerských vztahů a sexuality, deviace	16
4.9 Sexting	16
4.10 Grooming	17
4.11 Sextortion (sexuální vydírání)	18
4.12 Zneužití umělé inteligence (AI), deepfake a kyberpodvody	18
4.13 Sdílení intimních materiálů bez souhlasu	19
4.14 Rizikové chování v dopravě	20
4.15 Subkultury	20
4.16 Netolismus	22
4.17 Hazardní hraní	22
4.18 Krizový plán pro prevenci vzniku problémových situací týkajících se žáka s poruchou autistického spektra (PAS)	23
5 Řešení případů souvisejících s výchovou a podmínkami v rodině	24
5.1 Syndrom týraného dítěte (CAN)	24
5.2 Sexuální zneužívání	28
5.3 Domácí násilí	29
5.4 Nová náboženská hnutí (sekty, kulty)	36
6 Postup obrany při útoku aktivního útočníka	36
7 Školní neúspěšnost	37
8 Duševní zdraví	40
9 Sebevražedné chování	44
10 Agresivní chování	46
11 Krizová komunikace se zákonnými zástupci	50

12	Přílohy	52
	4.18 PAS.....	52
	5 Syndrom týraného dítěte (CAN) - Vzor oznámení pro OSPOD, PČR	52
	8 Duševní zdraví.....	52
	9 Sebevražedné chování	52

Dokument vychází z platných právních předpisů a metodických doporučení MŠMT. V případě změny

právních předpisů se postupuje podle jejich aktuálního znění.

Krizový plán školy a program proti šikanování – Směrnice č. 55, příloha Školního řádu

Pokud se jakýkoli pedagogický pracovník, zaměstnanec školy, či zákonný zástupce dozví (osobně, nebo je informován jiným zdrojem) o výskytu rizikového chování u žáků naší školy, v žádném případě by neměl podcenit možné hrozící riziko a měl by postupovat dle příslušné situace takto:

1. Danou situaci vyzkoučuje nebo zachytí ped. pracovník, zaměstnanec školy žáci nebo jejich zákonní zástupci. Neprodleně informují TU, ten pak postupuje dále. Pokud ji vyzkoučuje sám TU, postupuje dále.
2. TU zváží závažnost situace, pokud se sám necítí na řešení daného problému, předá jej školnímu metodikovi prevence (ŠMP) nebo výchovnému poradci (VP) a s jeho pomocí se pak podílí na vyšetřování.
3. TU definuje rozsah a typ rizikového chování a postupuje dále ve spolupráci alespoň jednoho zástupce Školního poradenského pracoviště. Vždy provádí zápis z vyšetřování. Zápis je ukládán zpravidla u TU, případně u ŠMP, VP, zástupkyně školy a je k nahlédnutí na požádání. V případě, že se jedná o stížnost zákonných zástupců směrem ke škole, je potřeba, aby byl daný případ opatřen číslem jednacím.
4. O prošetřování šikany by vždy měli být informováni rodiče oběti i agresorů.
5. Ze strany školy je v případech, kdy není možné ihned určit, zda nebyl spáchán trestný, v případě mládeže jinak trestný, čin či přestupek vhodná konzultace s OSPOD nebo PČR. Nápravu a navazující práce s třídním kolektivem je vhodné konzultovat s PPP nebo Střediskem výchovné péče (SVP).

1 Šikana, kyberšikana, šikana učitele

1.1 Řešení šikany mezi žáky

(Zpracováno dle Metodického pokynu MŠMT č.j. 21149/2016)

postupuje v souladu s „Preventivním plánem proti šikaně“, viz příloha Školního řádu č. 2 (uvedena též níže)

Šikana

1. Odhalení šikany bývá obtížné. Strach vytváří obvykle prostředí „solidarity“ agresorů i postižených.
2. Účinné a bezpečné vyšetření šikany vychází z kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování. Rozdílné je vyšetřování počátečních a pokročilých stádií šikanování. Stádia-viz Metodický pokyn MŠMT-přílohy č. 1-3.

Postup při řešení školního šikanování

A. Vyšetřování počáteční šikany

1. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s obětí (oběťmi).
2. Nalezení vhodných svědků.
3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli konfrontace obětí a agresorů).
4. Zajištění ochrany obětem.
5. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.
6. Ze všech jednání musí být vyhotoven zápis s podpisy zúčastněných.
7. Pro potrestání agresora využití výchovných opatření – viz Organizační řád školy (nadále Školní řád).
8. Vyžaduje-li to situace, je na místě následná práce s třídním kolektivem v oblasti klimatu třídy a mezilidských vztahů

B. Pokročilá šikana

1. Bezprostřední záchrana oběti.
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
3. Zabránění domluvě agresorů.
4. Pomoc a podpora oběti.
5. Nahlášení policii (linka 158 nebo Obvodní oddělení PČR – tel. 974 881 720).
6. Vlastní vyšetřování.
7. Ze všech jednání musí být vyhotoven zápis s podpisy zúčastněných.
8. Pro potrestání agresora využití výchovných opatření – viz Školní řád.
9. Následná práce s třídním kolektivem v oblasti klimatu třídy a mezilidských vztahů ve spolupráci s další organizací (SVP, PPP či neziskovými organizacemi)

Jednání s rodiči agresora

1. Přítomnost více zástupců školy (např. ředitelka školy, třídní učitel, výchovný poradce, metodik prevence).
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
3. Jednání vést tak, abychom rodiče proti sobě nepopudili.
4. Snaha dospět ke vzájemné spolupráci při řešení.
5. Z jednání vyhotovení zápisu s podpisy zúčastněných.

Jednání s rodiči šikanovaného

1. Ubezpečit o snaze dítě ochránit.
2. Upozornit, že se jedná o dlouhodobý proces.
3. Z jednání vyhotovení zápisu s podpisy zúčastněných.
4. Při pokročilých, brutálních a kriminálních šikanách spolupráce zejména s PPP, OSPOD a PČR (linka 158 nebo Obvodní oddělení PČR – tel. 974 881 720).
5. V případě negativních dopadů na oběť zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické porady, klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů apod.

1.2. Kyberšikana, stalking, jiné formy obtěžování

Pokud je žák vystaven některé z forem soustavného obtěžování nebo napadání přes internet, mobilní telefon či jinak, TU okamžitě informuje zák. zástupce, případně si je pozve do školy a s jejich pomocí se snaží eliminovat možnost přístupu agresora k žákovi. Pokud je agresor neznámý, je v této situaci doporučeno řídit se pravidly pro bezpečný pohyb na internetu, také je lepší změnit tel. číslo, facebookovou adresu, internet, email či jinou sociální síť a po určitou dobu se snažit vyhýbat těmto kontaktům. Pokud je agresor známý, je třeba informovat také zák. zástupce agresora a vysvětlit jim, že se v podstatě jedná o trestný čin, který by měl být takto posuzován, pokud nebude s okamžitou platností ukončen. Pokud došlo k tomuto činu v prostorách školy, bude přestupek hodnocen různými stupni výchovných opatření (viz Školní řád), v opačném případě je na zák. zástupcích, zda případ nahlásí příslušným orgánům (OSPOD, PČR).

1.3. Šikana zaměřená na učitele

- je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) a **žák/student se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele**. Tato forma šikany je tedy charakteristická tím, že strana s nižším statusem a nižší mírou formálně přidělené moci ubližuje straně s vyšším statusem a formální autoritou

- nejčastěji odehrává ve škole – ve třídách a na chodbách, nicméně může se odehrávat také mimo školu ve veřejných prostorách, v místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru.

Šikanou může trpět i vysoce zkušený a kompetentní pedagog, který dobře zná svůj předmět, ovládá

třídní management a má dobré pedagogické schopnosti. Ani takový pedagog nemusí disponovat kapacitou zamezit některým šikanujícím projevům vůči sobě. Pedagog může vnímat situaci, kdy je šikanován žáky, jako stigma a pociťovat stud a selhání, což mu zároveň často brání vyhledat pomoc u kolegů, vedení školy nebo ve svém okolí. V řešení situace pak pedagoga také oslabuje obecně zažitý mylný názor, že kompetentní pedagogové problém s udržováním kontroly ve třídě nemají. Učitelé se tak mohou ocitnout v paradoxní situaci, ve které jsou činěni zodpovědnými za násilí, které je namířeno proti nim samotným.

Postup při řešení šikany učitele je podobný jako u řešení šikany mezi žáky.

Pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je v dané situaci **v pozici oběti**, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních. **Nelze očekávat, že situaci, kterou lze klasifikovat jako šikanu, vyřeší pedagog v pozici oběti sám.** Proto je zapotřebí, aby tuto skutečnost škola neočekávala a nevyžadovala. Naopak je zapotřebí, aby podporovala své pedagogy k vyhledání pomoci, zajistila bezpečí pro pedagoga a řešila vzniklou situaci se žáky, rodiči a ostatními pedagogy.

V případě ohrožení svého zdraví si pedagog pro sebe zajistí bezpečí (odejde ze třídy, přivolá si pomoc apod.) a požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy pro zajištění dohledu ve třídě, případně izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě vyžaduje-li to situace.

Je zapotřebí, aby pedagog sám, jeho kolegové i vedení školy porozuměli tomu, že **pedagog byl vystaven traumatickému zážitku**. Tento zážitek může být bolestným i pro svědky (kolegy nebo žáky ve třídě). Je proto zapotřebí dovolit si čas na zpracování šoku, neobviňovat se, vyhledat si pro sebe sociální podporu od kolegů, přátel, rodiny, monitorovat u sebe znaky stresu, které se mohou objevit i později (např. problémy se spánkem, pozorností, úzkosti, zvýšená citlivost, nechut' k jídlu nebo naopak) a případně vyhledat pro sebe odbornou pomoc.

Šikana pedagoga bývá často spojena s šikanou mezi žáky. Škola zajistí posouzení sociálních vztahů ve třídě a na základě výsledků nastaví odpovídající řešení.

A. Vyšetřování počáteční šikany

1. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s obětí (oběťmi).
2. Nalezení vhodných svědků.
3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli konfrontace obětí a agresorů).
4. Zajištění ochrany obětem.
5. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.
6. Ze všech jednání musí být vyhotoven zápis s podpisy zúčastněných.
7. Pro potrestání agresora využití výchovných opatření – viz Školní řád.
8. Následná práce s třídním kolektivem v oblasti klimatu třídy a mezilidských vztahů nejlépe ve spolupráci s další organizací (SVP, PPP či neziskovými organizacemi)

B. Pokročilá šikana

1. Bezprostřední záchrana oběti.
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
3. Zabránění domluvě agresorů.
4. Pomoc a podpora oběti - učiteli.
5. Nahlášení PČR (linka 158 nebo Obvodní oddělení PČR – tel. 974 881 720).
6. Vlastní vyšetřování.
7. Ze všech jednání musí být vyhotoven zápis s podpisy zúčastněných.
8. Pro potrestání agresora využití výchovných opatření – viz Školní řád.
9. Následná práce s třídním kolektivem v oblasti klimatu třídy a mezilidských vztahů ve spolupráci s další organizací (SVP, PPP či neziskovými organizacemi).

Školní program proti šikanování

- Co je a není šikana

Šikana je každé chování, které splňuje tyto znaky:

1. Je vedeno cíleně proti jedinci nebo skupině žáků
2. Jeho záměrem je oběť ohrozit, ponížit nebo zastrašit
3. Je obvykle opakované, často dlouhodobé
4. Oběť se nedokáže bránit a dlouhodobě trpí

Šikanou tedy není:

1. Jednorázová rvačka
2. Vyčlenění dítěte z kolektivu, pokud to není z důvodu mu ublížit (dítě je samotář a kolektiv jiných nevyhledává) nebo se pobavit na jeho úkor

Základní formy:

- Snažit se vytvořit prostředí omezující vznik šikany – prevence
- Být ve střehu a odhalit počínající šikanu dříve, než se rozroste
- Vhodnými prostředky zamezit jejímu dalšímu trvání

Prevence šikany:

- a) Podporovat rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky
- b) Vést žáky k sebedůvěře i k odpovědnosti za své jednání
- c) Udržovat ovzduší důvěry mezi žáky a pedagogy
- d) V kritických situacích dát jasně najevo, že toto chování je špatné a nelze ho tolerovat.
- e) Nebýt lhostejný k projevům agresivity – vždy, i když nejsem pověřen dozorem
- f) Šikana je řešena ve školním řádu, na třídních schůzkách informovat, na koho a kam se při problémech obrátit – třídní učitel, schránka důvěry, výchovný poradce, vedení školy, metodik prevence – osobní i mailové spojení

Postup třídního učitele, vyšetřujících osob při podezření na šikanu:

1. Konfrontovat svá poznání s ostatními kolegy, příp. upozornit třídního učitele, ŠMP, VP
2. Vyslechnout více nezáujatých svědků, spolužáků – zhodnotit
3. Spojit se s rodiči případné oběti, konzultovat výskyt nepřímých důkazů
4. Vyslechnout oběť, případně oběti – citlivě, zaručit pocit bezpečí apod.
5. Vyslechnout údajné agresory
6. Shromáždit podklady, požádat vedení školy o svolání výchovné komise (příp. ped. rady). Ta na základě shromážděných informací posoudí, zda se jedná o šikanu a jaký je stupeň její závažnosti, navrhne další postup vůči obětem, agresorům i třídě jako celku. Potrestání agresorů je individuální, závisí na věku, intenzitě, zda jde o první případ nebo recidivu.
7. Individuálně pozvat k jednání rodiče agresorů, seznámit se zjištěnými poznatky, sdělit jim navrhovaná opatření, požádat o spolupráci. Pokud odmítají, zvážit oznámení na OSPOD a Policii ČR. V otázce trestů nepřistupovat na kompromisy.
8. Pozvat zák. zástupce oběti (obětí), seznámit se situací, domluvit se na opatřeních.
9. Vyučující prostudují metodický pokyn MŠMT- 21149/2016

2 Řešení případů souvisejících s užíváním omamných a psychotropních (nadále návykových) látek v prostředí školy a školských zařízení

Všem osobám je v prostorách školy zakázáno užívat návykové látky: alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. Používání omamných a psychotropních látek osobami mladšími 18 let je v ČR považováno za nebezpečné chování. Každý, kdo se ho dopouští, má nárok na pomoc OSPOD.

1. V případě, kdy se škola o takovém chování dozví, ohlásí tuto skutečnost zákonnému zástupci žáka.
2. Škola je povinna oznámit OSPOD obecního úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, že žák požívá návykové látky.
3. Distribuce a šíření omamných a psychotropních látek je dle § 283 Trestního zákona v ČR zakázáno. Škola je povinna překazít takový čin a oznámit věc Policii ČR (linka 158 nebo Obvodní oddělení PČR – tel. 974 881 720).
4. V případě, že se v prostorách školy vyskytne látka, u níž je podezření, že se jedná o omamnou či psychotropní látku, bude postupováno jako v bodě 3.

Škola vytváří podmínky:

- a) pro předcházení výskytu případů užívání návykových látek v prostorách školy v době vyučování, včetně školních i mimoškolních činností
- b) k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků v prostorách školy v době vyučování, včetně školních akcí
- c) vymezí zákaz užívání návykových látek ve škole a jejich nošení do školy
- d) k poskytování informací nutných k zajištění jejich ochrany před tímto jevem
- e) k poskytování informací o návykových látkách formou, která je přiměřená jejich věku
- f) k působení na žáky v oblasti primární prevence užívání návykových látek
- g) že do všech poučení o bezpečnosti a ochraně zdraví zakotví informace o nebezpečnosti užívání návykových látek a zákazu jejich užívání při všech akcích pořádaných školou
- h) k poskytování informací o pomáhajících institucích a možnostech řešení situace
- i) při řešení případů spolupracuje s PČR, OSPOD a školskými poradenskými zařízeními
- j) k plnění ohlašovací povinnosti směrem k orgánům činným trestním řízení

2.1 Tabákové výrobky, elektronické cigarety, nikotinové sáčky

Ve vnitřních i vnějších prostorách školy je kouření zakázáno zákonem č. 65/2017 sb.

1. Při přistižení žáka je primárně nutné zabránit mu v další konzumaci.
2. Výrobek je třeba žákovi odebrat a zajistit.
3. Pedagogický pracovník o události sepiše stručný záznam s vyjádřením žáka (odkud a od koho). Záznam založí školní metodik prevence do své agendy.
4. Třídní učitel informuje zákonného zástupce o porušení zákazu kouření.
5. Při opakování vyrozumí škola OSPOD obce s rozšířenou působností.
6. Z konzumace tabákových výrobků ve škole jsou vyvozeny sankce stanovené školním řádem.

2.2 Alkohol

V prostorách školy v době vyučování i na všech školou pořádaných akcích je zákaz konzumace alkoholu. Podávání alkoholu osobám mladším 18 let může být trestným činem nebo přestupkem.

1. Při přistižení žáka je primárně nutné zabránit mu v další konzumaci.
2. Alkohol je třeba odebrat a zajistit.
3. Pedagogický pracovník posoudí, zda žáků nehrozí nějaké nebezpečí.
4. V případě, že je ohrožen na zdraví a životě, volá lékařskou službu první pomoci (linka 155).
5. Jestliže nebezpečí nehrozí, sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka (odkud a od koho).
6. V případě, že žák není schopný pokračovat ve výuce, vyrozumí škola zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl.
7. V případě nedostupnosti zákonného zástupce, vyrozumí škola OSPOD a vyčká jeho pokynů. Škola si může vyžádat pomoc a spolupráci OSPOD.
8. Zákonnému zástupci škola oznámí konzumaci alkoholu dítětem, i když je schopno výuky.
9. Při opakování splní škola oznamovací povinnost k OSPOD.
10. Škola v zájmu dítěte a jeho zástupce může informovat o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
11. Z konzumace alkoholu ve škole, nebo na školních akcích jsou vyvozeny sankce stanovené Školním řádem.

Nález alkoholu ve škole

1. Nalezený alkohol v prostorách školy:
 - a) nepodrobuje se žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury
 - b) oznámení vedení školy
 - c) uložení u vedení školy (důkaz)
 - d) stručný záznam (třídní učitel a školní metodik prevence, uložen u ŠMP, nebo vedení školy)
2. Zadržení alkoholu u žáka:
 - a) nepodrobuje se žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury
 - b) oznámení vedení školy
 - c) uložení u vedení školy
 - d) záznam s vyjádřením žáka školy (datum, místo, čas, jméno žáka a podpis žáka) – v případě, že žák odmítne, uvede pracovník školy tuto skutečnost do zápisu, založení do agendy
 - e) vyrozumění zákonného zástupce,
 - f) v případě, že alkohol obsahuje i jiné příměsi, předat tekutinu přivolanému lékaři

Při pořizování záznamu by měli být přítomni minimálně dva účastníci z řad pedagogů. V případě opakování prohřešku následuje oznámení na OSPOD.

2.3 Omamné a psychotropní látky (dále Návykové látky, též NL)

Rychlý postup:

Dozvíím se – oznámím řediteli – kontaktujeme PČR, OSPOD, případně Zdravotnickou záchrannou službu

Zakázána je výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace omamných a psychotropních látek, bez ohledu na věk a prostředí, ve kterém by k tomu docházelo. Zakázané je i navádění k užívání těchto látek.

1. Zákaz užívání, distribuce a přechovávání NL, zákaz vstupu pod jejich vlivem do školy. Školním řádem jsou stanoveny sankce za porušení zákazu.
2. Ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin nedovolené výroby a držení, se sám vystavuje trestnímu stíhání, když vše neoznámí Policii ČR.

Konzumace NL ve škole

1. V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci NL v prostorách školy nebo v době školního vyučování či v rámci školou pořádaných akcí, je primárně nutné zabránit mu v další konzumaci.
2. Návykovou látku odebrat a zajistit ji, aby nedošlo k další konzumaci.
3. Pedagogický pracovník, ideálně však přivolaný lékař, posoudí, zda žáku nehrozí nějaké nebezpečí.
4. V případě, že nebezpečí pod vlivem NL ohrožuje život žáka, zajistí škola nezbytnou pomoc přivoláním lékařské první pomoci – linka 155.
5. Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, zajistí pedagog vyjádření žáka (písemný protokol). Vyrozumí vedení školy.
6. V případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
7. Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola OSPOD a vyčká jeho pokynů a vyžádá si pomoc.
8. Zákonnému zástupci škola oznámí skutečnost, že žák konzumoval NL i v případě, že je žák schopen výuky.
9. Současně splní oznamovací povinnost k OSPOD.
10. V případě zájmu zákonného zástupce, poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
11. Z konzumace NL ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené Školním řádem. Je třeba rozlišit uživatele nebo distributora. Konzument je nebezpečný jenom sám sobě, distributor všem. Distribuce je trestným činem, konzumace porušením Školního řádu.
12. Navádění jiných žáků k užívání návykových látek je považováno rovněž za nebezpečné a protiprávní jednání.
13. V případě podezření na intoxikaci žáka ještě před vstupem do školy, postupuje pedagogický pracovník jako v bodu 3.

Distribuce NL ve škole

1. Distribuce NL je považována za protiprávní jednání. Je proto zakázána a může být kvalifikována jako trestný čin. Množství NL není rozhodující.
2. Přechovávání NL je protiprávní jednání. Škola přechovávání NL oznamuje PČR.
3. Jestliže má pracovník školy podezření, že došlo k distribuci NL ve škole, oznámí tuto skutečnost Státnímu zastupitelství, Obvodnímu oddělení PČR, či Městské Policii v Čelákovících.
4. Jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let proti osobě mladší 18 let, vyrozumí škola zákonného zástupce a OSPOD obce s rozšířenou působností.

Nález NL ve škole

1. **V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, je postupováno takto:**
 - a) Látka se nepodrobuje žádnému testu.

- b) O nálezu je ihned uvědomeno vedení školy.
 - c) Za přítomnosti dalšího pracovníka školy je látka vložena do obálky a nadepsán datum, čas a místo nálezů. Zástupce školy obálku přelepí, přelep opatří razítkem školy a svým podpisem a uchovájí ji do školního trezoru.
 - d) O nálezu vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.
2. **Při nálezu NL u některého z žáků se postupuje takto:**
- a) Zabavená látka se nepodrobuje žádnému testu na složení.
 - b) Ihned informovat vedení školy.
 - c) O nálezu sepsat stručný záznam: datum, místo a čas nálezů, jméno žáka. Zápis žák podepíše. V případě, že podpis odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomna ředitelka školy nebo její zástupce.
 - d) O nálezu se vyrozumí Policie ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky a informuje zákonného zástupce žáka.
 - e) V případě, že se látka našla u žáka, který se jí intoxikoval, předá se zajištěná látka přivolanému lékaři. Usnadní to léčbu.
3. **V případě podezření, že některý žák má u sebe nějakou NL se postupuje takto:**
- a) Jedná se o podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku – řešení spadá do kompetence Policie ČR.
 - b) Vyrozumět Policii ČR a konzultovat postup, informovat zákonného zástupce, pakliže pokyny PČR nejsou jiné.
 - c) Žáka izolovat a do příjezdu Policie ho mít pod dohledem i vzhledem k jeho bezpečí. V žádném případě se nesmí provádět osobní prohlídka ani prohlídka jeho věcí.

Postup školy při zjištění zneužívání návykových látek nebo jejich přechovávání

1. **Je-li žák pod vlivem drog a jeho život je jednoznačně ohrožen:**
 - a) zavolat záchrannou službu a nechat žáka odvézt do nemocnice
 - b) informovat okamžitě zák. zástupce o dané situaci
 - c) přivolat zák. zástupce do školy a dohodnout se na dalším postupu
 - d) doporučit rodičům, aby vyhledali odborníka a informovali se o léčbě
 - e) vysvětlit rodičům nutnost léčby, důležitá je motivace k léčbě
2. **Je-li žák pod vlivem drog a jeho život není jednoznačně ohrožen:**
 - a) předběžně zjistit o jakou drogu se jedná a jak dlouho ji žák užívá
 - b) ihned přivolat rodiče do školy a informovat je o situaci
 - c) není-li psychický či fyzický stav žáka dobrý, doporučí škola návštěvu lékaře
 - d) doporučit zák. zástupcům, aby vyhledali odborníka a informovali se o problematice drogové závislosti
 - e) vysvětlit zák. zástupcům nutnost léčby žáka, důležitá je motivace k léčbě
3. **Postup při objevení dealera NL ve škole:**
 - a) ihned informovat o dané situaci Policii ČR
 - b) ve spolupráci s Policií ČR podniknout další nezbytné kroky
4. **Postup při podezření na zneužívání návykových látek:**
 - a) přivolat zák. zástupce žáka do školy
 - b) šetrně osvětlit zák. zástupcům podezření
 - c) doporučit zák. zástupcům návštěvu odborníka
 - d) dohodnout se na dalším výchovném postupu

3 Řešení případů souvisejících s krádežemi a vandalismem v prostředí školy

3.1 Krádeže

Preventivní postup proti krádežím

1. Krádeže jsou protiprávním jednáním (viz § 205 Trestního zákona, na který reaguje Školní řád) a pokud se škola o takovém jednání dozví je povinná tuto skutečnost ohlásit orgánům činným v trestním řízení nebo doporučit poškozenému (jeho zákonnému zástupci) obrátit se na tyto orgány.
2. Nošení cenných věcí do školy je rizikové chování, které může vést k jejich odcizení (upozornění žáků a jejich zákonných zástupců). Pokud jsou věci převzaty do úschovy, hradí se škoda bez omezení.
3. Žáci jsou vedeni tak, aby dokázali protiprávní jednání rozpoznat, a v případě, kdy budou svědky takového jednání, ohlásí věc pedagogickému pracovníkovi školy.

Postup při nahlášení krádeže žákem

- a) krádeži budou informováni zákonní zástupci žáka.
- b) žák (popř. zákonní zástupci) bude vyzván k navrácení zcizené věci, případně k její úhradě či jinému způsobu vypořádání
- c) Jedná-li se o opakování přestupkového jednání ze strany stejného žáka, krádež **bude nahlášena OSPOD**.
- d) žák **může** být potrestán **kázeňskými opatřeními**, která jsou stanovena Školním řádem. Bude-li přistoupeno k tomuto způsobu potrestání, stupeň kázeňského opatření bude udělen s přihlédnutím k rozsahu krádeže, případně i k dalším okolnostem.
- e) krádež **může** být nahlášena a předána k prošetření Městské policii nebo Policii ČR. Bude tak učiněno především jedná-li se:
 - 1) o opakování přestupkového jednání ze strany stejného žáka
 - 2) o krádež věcí větší hodnoty, či překročí-li škoda způsobená krádeží hodnotu stanovenou pro hranici udávající trestný čin (10 000 Kč)
 - 3) o podezření, že se jedná o loupež či bylo-li použito násilí
- e) krádež **může** být nahlášena a předána k prošetření **Přestupkové komisi města**. Bude tak učiněno především jedná-li se:
 - 1) o opakování přestupkového jednání ze strany stejného žáka
 - 2) o pachatele-žáka ve věku mladistvého pachatele přestupků (15-18 let)

3.2 Vandalismus

Preventivní postup proti vandalismu

1. Každý je odpovědný za škody, které svým jednáním způsobil a škola bude požadovat náhradu, jestliže škodu způsobil úmyslně nebo z nedbalosti (viz Školní řád).
2. V rámci poučení o bezpečnosti a ochraně zdraví upozorňovat žáky na jednání, které vede k poškozování majetku a jak se takovému jednání vyhnout.

Postup při vzniku škody

1. O vzniklé škodě na školním majetku je třeba vyhotovit záznam a pokusit se odhalit viníka.
2. V případě, že viníka škola zná, může na něm (zákonném zástupci) vymáhat náhradu škody.
3. Pokud nedojde mezi zákonnými zástupci nezletilého dítěte a školou k dohodě o náhradě škody, může škola vymáhat náhradu soudní cestou.

Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět?

1. zákonné zástupce (vždy u nezletilých žáků);
2. zákonné zástupce (se souhlasem zletilého žáka);
3. při odmítnutí spolupráce zák. zástupců, nebo při opakovaném vandalismu vyrozumět OSPOD
4. pokud nedojde ke smíru – náhrada vzniklé škody, ohlásit věc Policii ČR (do 10 000 Kč řešeno jako přestupek, nad 10 000 Kč řešeno jako trestný čin);
5. při každém vandalském činu podávat vždy objektivní informace pedagogickému sboru, vychovatelům, žákům a zák. zástupcům, aby bylo zamezeno „informačnímu šumu“ a přeručování stavu věci;
6. při opakovaném vandalismu stejným žákem oslovit PPP, nebo střediska výchovné péče (souhlas zákonných zástupců, u nezletilých i zletilých žáků)

4 Další případy rizikového, jinak nevhodného či nebezpečného chování

4.1 Zajištění předmětů, které dle Školního řádu nepatří do školy (zbraně, pornografický materiál, chemikálie...)

- Tyto jsou žákovi odebrány, uloženy v ředitelně školy a po okamžitém informování zák. zástupců jsou na následné osobní schůzce předány zák. zástupcům. V případě zbraní je okamžitě informována PČR, následně zák. zástupci žáka. V případě opakování situace nebo při podezření na zanedbání rod. péče, ped. pracovník informuje OSPOD. Přestupek je hodnocen různými stupni výchovných opatření (viz Školní řád).

4.2 Záškoláctví

- TU by měl být nejpозději **do třech dnů informován** zákonnými zástupci o důvodu nepřítomnosti žáka ve škole. Pokud tak neučiní, TU se informuje na zdravotní stav dítěte. Je možné, že zák. zástupce zapomněl školu informovat. Pokud tomu tak není a zák. zástupce nemá povědomí o zanedbání školní docházky, je situaci potřeba klasifikovat jako záškoláctví. V případě opakování situace nebo při podezření na zanedbání rod. péče (zák. zástupce záškoláctví kryje), ped. pracovník informuje OSPOD, nebo PČR. Možno informovat také státní zastupitelství, které má možnost řešit záškoláctví v kratším termínu, než OSPOD, případně PČR. Přestupek je hodnocen různými stupni výchovných opatření (viz Školní řád). Doporučuje se, aby řešil neomluvenou nepřítomnost **do součtu 10 vyučovacích hodin** se zákonným zástupcem žáka třídní učitel formou pohovoru, na který je zákonný zástupce pozván doporučeným dopisem, případně jinou vhodnou formou. Pokud má žák **víc než 10 neomluvených hodin**, svolává ředitel školy školní výchovnou komisi.

4.3 Podvod

- Zpravidla se jedná o podvody typu falšování podpisu zák. zástupců, přepis známek v ŽK. Pokud se jedná o falšování podpisu na omluvence z důvodu nepřítomnosti žáka ve vyučování, je třeba tento přestupek klasifikovat jako záškoláctví (viz záškoláctví) a podvod. Pokud se jedná o přepis známek, jedná se o podvod, jsou informováni zák. zástupci žáka a dle závažnosti je přestupek hodnocen různými stupni výchovných opatření (viz Školní řád).

4.4 Rasismus, extremismus, antisemitismus, xenofobie

- Vzhledem k závažnosti této oblasti TU neprodleně zajistí bezpečnost případné oběti, dále oznámí skutečnost zák. zástupcům agresora i oběti a postupuje dle preventivního plánu proti šikaně, popř. dle závažnosti situace a případnému ohrožení bezpečí oběti informuje PČR, či MP Čelákovice. Přestupek je vyšetřován, je-li to škole umožněno (např. zákaz zák. zástupců s dítětem o problému hovořit). Pokud ne, škola přijme soubor opatření, aby případné další projevy eliminovala a celou záležitost oznámí Policii ČR. Prokázaná šikana je hodnocena různými stupni výchovných opatření (viz Školní řád a kapitola Šikana).

4.5 Homofobie

- Jedná se o postoje a jednání negativně namířené vůči LGBT+ komunitě. Toto rizikové chování může spadat do oblastí šikany nebo extremismu. V případě zjištění výskytu tohoto rizikového jevu se postupuje podle potřeby podle krizových plánů pro šikanu a kyberšikanu, nebo rasismus a extremismus.

4.6 Poruchy příjmu potravy

- Ped. pracovník velmi citlivě pracuje s žákem, snaží se eliminovat nátlak nebo případné nevhodné reakce na účet postiženého žáka ze strany vrstevníků. Okamžitě po zjištění podezření informuje zák. zástupce a nabídne mu kontakt na příslušné odborné pracoviště např. **PPP** nebo **Psychiatrická klinika, VFN - Denní stacionář pro adolescenty** - tel. 224 965 379, tel.: 542 214 014, mobil: 724 824 619, nebo jiné organizace nabízející pomoc v této oblasti. V případě potřeby zahájení léčby se škola snaží vyjít vstříc žákovi uzpůsobením výukového plánu.

4.7 Sebepoškozování

- TU, ŠMP, VP, nebo vedení školy okamžitě kontaktuje danou oběť a zjistí rozsah nebezpečí. Může se jednat např. o citové problémy, někdy jen o napodobování staršího kamaráda bez viditelného důvodu, většina případů je o upozornění a zviditelnění. Ped. pracovník informuje zák. zástupce postiženého žáka. **Pedagog jen upozorňuje** - určení závažnosti a nebezpečnosti počínání není v žádném případě na ped. pracovníkovi, proto by vždy měla být zák. zástupcům a jejich dítěti **doporučena návštěva odborného pracoviště např. lékaře, PPP, Střediska výchovné péče, dětského psychologa, dětského psychiatra apod.** V případě, kdy rodina odmítá spolupráci s psychology, nebo dokonce při oprávněném podezření, že sebepoškozování je reakcí na možné týrání dítěte, konzultujeme případ i s OSPOD (vzniká zde ohlašovací povinnost, viz kapitola Syndrom týraného dítěte (CAN)).
- Z psychiatrického hlediska se sebepoškozování často objevuje u mladých s disharmonickou osobností, typicky s hraniční poruchou osobnosti (borderline), poruchami příjmu potravy a posttraumatickou stresovou poruchou.
- Ač zák. zástupci a učitelé často vnímají SP jako manipulaci, primární a vědomá snaha dosáhnout výhod, trestat okolí nebo mu způsobit výčitky svědomí nebývá tak častá.
- Příným spouštěčem sebepoškozování bývá nejčastěji pocit ztráty a opuštění, pocit studu, kritika.

Emocemi, které jsou nejčastěji přítomny před sebepoškozováním (ale i po něm), jsou zlost na sebe a smutek. Aktu sebepoškození téměř vždy předchází izolace, někdy se však děti poškozují v přítomnosti kamaráda/ky či ve skupině.

4.8 Rizikové chování v oblasti partnerských vztahů a sexuality, deviace

- Pokud se vyučující dozví, že některý žák vykazuje prvky možné deviace, je povinen okamžitě informovat zák. zástupce a doporučit návštěvu odborného pracoviště. Pokud se jedná o rizikové chování v oblasti vztahů, je nevhodné, aby děti provozovaly jakékoli projevy sexuálního chování. Děti do 15 let věku podléhají zákonu a jakákoli forma sexuálního chování je pro ně nepřipustná (za sexuální chování se považuje nejen samotný sex, ale též doteky (petting, necking...) a líbání jiné než obyčejná pusa). Děti nad 15 let mohou svým nevhodným chováním ohrožovat mravní výchovu dětí mladších, proto je dobré žákům vysvětlit, že toto chování na území školy nepatří. Pokud domluva nepomůže, škola informuje zákonné zástupce.
- V případě zjištění násilí páchaného na dítěti (i sexuálního) se toto jednání nahlašuje OSPOD a Policii ČR. Viz také kapitola Syndrom týraného dítěte (CAN) – Sexuální zneužívání.

4.9 Sexting

Dobrovolné nebo nedobrovolné pořizování, odesílání, přijímání či sdílení intimních fotografií, videí nebo zpráv prostřednictvím mobilních telefonů, sociálních sítí nebo jiných komunikačních prostředků. Rizikovým chováním se stává zejména tehdy, pokud dochází k nátlaku, vydírání, dalšímu šíření materiálů nebo je zapojena osoba mladší 18 let.

Postup školy

- Pedagogický pracovník zajistí bezpečí žáka a citlivě zjistí základní okolnosti případu.
- Nevyžaduje po žákovi přeposílání ani kopírování intimních fotografií či videí. Pokud je to možné, zajistí pouze základní důkazy (např. screenshot komunikace bez dalšího šíření materiálu).
- O události neprodleně informuje třídního učitele, školního metodika prevence a vedení školy.
- Škola bezodkladně informuje zákonné zástupce nezletilého žáka.
- V případě podezření na vydírání, vyhrožování, šíření intimních materiálů bez souhlasu nebo sexuální zneužívání škola neprodleně kontaktuje Policii ČR a podle závažnosti také OSPOD.
- Škola poskytne žákovi podporu prostřednictvím školního poradenského pracoviště a doporučí odbornou pomoc.
- Ve třídě zajistí preventivní práci zaměřenou na bezpečné chování v online prostředí a ochranu soukromí.
- O průběhu řešení pořídí písemný záznam.

Kdy vyrozumět Policii ČR

- dochází k vydírání nebo vyhrožování,
- jsou šířeny intimní materiály bez souhlasu zobrazené osoby,
- existuje podezření na grooming nebo sexuální zneužívání,
- jsou do případu zapojeny osoby mladší 18 let způsobem, který může naplňovat skutkovou podstatu trestného činu.

Kdy vyrozumět OSPOD

- pokud je ohrožen příznivý vývoj dítěte,
- při opakovaném rizikovém chování,
- pokud zákonní zástupci nespolupracují nebo dítě dostatečně nechrání.

Rychlý postup

Zjistím → zajistím bezpečí žáka → informuji vedení školy a ŠMP → informuji zákonné zástupce → podle závažnosti kontaktuji Policii ČR a OSPOD → zajistím odbornou pomoc → provedu

zápis.

4.10 Grooming

Cílené navazování vztahu dospělou osobou nebo starším mladistvým s dítětem za účelem získání jeho důvěry a následného sexuálního zneužití, výroby intimních materiálů, vydírání nebo jiného zneužití. Nejčastěji probíhá prostřednictvím sociálních sítí, online her a komunikačních aplikací.

Postup školy

- Pedagogický pracovník vyslechne žáka citlivě, bez zpochybňování jeho výpovědi, a zajistí jeho bezpečí.
- Neprodleně informuje třídního učitele, školního metodika prevence a vedení školy.
- Škola zajistí uchování dostupných důkazů (např. screenshoty komunikace), aniž by je dále šířila nebo měnila.
- Bezodkladně informuje zákonné zástupce žáka, pokud tím není ohrožena bezpečnost dítěte.
- Při důvodném podezření na grooming, sexuální zneužívání, vydírání nebo jinou trestnou činnost škola neprodleně kontaktuje Policii ČR a současně OSPOD.
- Žákovi nabídne podporu prostřednictvím školního poradenského pracoviště a doporučí odbornou psychologickou pomoc.
- Ve třídě podle potřeby zajistí preventivní program zaměřený na bezpečné chování v online prostředí.
- O průběhu řešení pořídí písemný záznam.

Kdy vyrozumět Policii ČR

- při podezření na navazování nevhodného kontaktu dospělého s dítětem za účelem sexuálního zneužití,
- při zasílání sexuálně explicitních materiálů dítěti,
- při požadavcích na zasílání intimních fotografií nebo videí,
- při vydírání, vyhrožování nebo domlouvání osobního setkání,
- při jakémkoliv podezření na trestnou činnost vůči dítěti.

Kdy vyrozumět OSPOD

- pokud je dítě ohroženo na svém vývoji nebo bezpečí,
- pokud zákonní zástupci nespolupracují nebo dítě dostatečně nechrání,
- vždy při závažném podezření na online sexuální zneužívání dítěte.

Rychlý postup

Zjistím podezření → zajistím bezpečí žáka → informuji vedení školy a ŠMP → zajistím důkazy bez jejich šíření → informuji zákonné zástupce (není-li tím dítě ohroženo) → kontaktuji Policii ČR a OSPOD → zajistím psychologickou podporu → provedu zápis.

4.11 Sextortion (sexuální vydírání)

Forma vydírání, při níž pachatel využívá intimní fotografie, videa nebo jiné citlivé materiály k nátlaku na dítě nebo mladistvého. Nejčastěji požaduje zaslání dalších intimních materiálů, finanční prostředky nebo jiné plnění. K sextortion může dojít i tehdy, pokud byly intimní materiály získány podvodem nebo bez vědomí oběti.

Postup školy

- Pedagogický pracovník zajistí bezpečí žáka a poskytne mu podporu. Žáka neobviňuje ani nekritizuje.
- Neprodleně informuje třídního učitele, školního metodika prevence a vedení školy.
- Doporučí žákovi, aby s pachatelem dále nekomunikoval, nic neplatil a neposílal další materiály.
- Pokud je to možné, zajistí uchování důkazů (např. screenshoty komunikace) bez dalšího šíření intimních materiálů.
- Bezodkladně informuje zákonné zástupce nezletilého žáka, pokud tím není ohrožen jeho zájem.
- Při důvodném podezření na trestnou činnost škola neprodleně kontaktuje Policii ČR a OSPOD.
- Škola doporučí odbornou psychologickou pomoc a poskytne podporu prostřednictvím školního poradenského pracoviště.
- O celé události pořídí písemný záznam.

Kdy vyrozumět Policii ČR

- při jakémkoli vydírání nebo vyhrožování zveřejněním intimních materiálů,
- při požadavku na zaslání dalších intimních fotografií nebo videí,
- při požadavku na finanční plnění nebo jiné protiplnění,
- při podezření, že pachatelem je dospělá osoba nebo organizovaná skupina,
- pokud již došlo ke zveřejnění intimních materiálů.

Kdy vyrozumět OSPOD

- vždy, pokud je ohrožen příznivý vývoj dítěte,
- pokud zákonní zástupci nejsou schopni nebo ochotni dítě chránit,
- při závažných nebo opakovaných případech online sexuálního zneužívání.

Rychlý postup

Zjistím situaci → zajistím bezpečí žáka → doporučím ukončit komunikaci s pachatelem → zajistím důkazy → informuji vedení školy a ŠMP → informuji zákonné zástupce → kontaktuji Policii ČR a OSPOD → zajistím psychologickou podporu → provedu zápis.

4.12 Zneužití umělé inteligence (AI), deepfake a kyberpodvody

Umělá inteligence může být zneužita k vytváření nepravdivého nebo manipulovaného obsahu (deepfake), podvodné komunikaci, vydávání se za jinou osobu, šíření nepravdivých informací, kyberšikaně nebo jinému jednání poškozujícímu žáky či zaměstnance školy.

Postup školy

- Pedagogický pracovník zajistí dostupné informace a ověří základní okolnosti případu.
- Neprodleně informuje třídního učitele, školního metodika prevence a vedení školy.
- Zajistí uchování dostupných důkazů (např. odkazy, screenshoty, záznam komunikace), aniž by docházelo k jejich dalšímu šíření.
- Pokud je poškozeným žák, zajistí mu podporu a ochranu před dalším šířením obsahu.
- Informuje zákonné zástupce nezletilého žáka.
- V případě podezření na trestnou činnost (např. vydírání, podvod, poškození práv jiné osoby,

neoprávněné nakládání s osobními údaji nebo intimními materiály) neprodleně kontaktuje Policii ČR.

- V případě potřeby zajistí preventivní práci se třídou zaměřenou na bezpečné používání digitálních technologií a umělé inteligence.
- O události pořídí písemný záznam.

Kdy vyrozumět Policii ČR

- vytvoření nebo šíření deepfake materiálů poškozujících jinou osobu,
- vydávání se za jinou osobu,
- internetové podvody,
- vydírání,
- zveřejnění falešných nebo manipulovaných intimních materiálů,
- jiné podezření na trestnou činnost.

Rychlý postup

Zjistím situaci → zajistím důkazy → informuji vedení školy a ŠMP → informuji zákonné zástupce → podle závažnosti Policii ČR → podpora poškozeného → zápis.

4.13 Sdílení intimních materiálů bez souhlasu

Sdílením intimních materiálů se rozumí neoprávněné přeposílání, zveřejňování nebo uchovávání fotografií, videí nebo jiných materiálů zachycujících intimitu osoby bez jejího souhlasu. K šíření může docházet prostřednictvím sociálních sítí, komunikačních aplikací nebo jiných elektronických služeb.

Postup školy

- Pedagogický pracovník zajistí bezpečí poškozeného žáka a poskytne mu podporu.
- Nevyžaduje přeposílání ani kopírování intimních materiálů.
- Pokud je to možné, zajistí pouze nezbytné důkazy (např. screenshot komunikace nebo odkaz).
- Neprodleně informuje vedení školy a školního metodika prevence.
- Informuje zákonné zástupce nezletilého žáka.
- Doporučí odstranění materiálů z dostupných platforem, pokud je to možné.
- Při podezření na trestnou činnost nebo při šíření materiálů zachycujících dítě neprodleně kontaktuje Policii ČR a OSPOD.
- Zajistí psychologickou podporu poškozenému žákovi.
- O události pořídí písemný záznam.

Kdy vyrozumět Policii ČR

- při zveřejnění nebo přeposílání intimních materiálů bez souhlasu,
- pokud jsou na materiálech zachyceny osoby mladší 18 let,
- při vydírání nebo vyhrožování zveřejněním materiálů,
- při opakovaném nebo rozsáhlém šíření.

Kdy vyrozumět OSPOD

- pokud je ohrožen příznivý vývoj dítěte,
- při závažných případech online sexuálního zneužívání,
- pokud zákonní zástupci nespolupracují.

Rychlý postup

Zajistím bezpečí → nešířím materiály → zajistím důkazy → informuji vedení školy → informuji zákonné zástupce → Policie ČR a OSPOD podle závažnosti → psychologická podpora → zápis.

4.14 Rizikové chování v dopravě

- Jedná se hlavně o získání základních návyků a kompetencí účastníka dopravního provozu a o průběžné seznamování s pravidly cestování a dodržování slušného chování účastníků přepravy osob pomocí osobní či hromadné dopravy.
- Na prvním stupni škola ve spolupráci s externími organizacemi zajišťuje výuku dopravní výchovy. Další složky týkající se dopravy osob a jejich chování během přepravy jsou nárazově zmíněny napříč předměty.
- Pokud se vyučující dozví, že některý žák záměrně porušuje dopravní předpisy nebo se chová tak, že svým jednáním ohrožuje bezpečnost svou nebo jiných účastníků v přepravě, oznámí tuto skutečnost zákonným zástupcům žáka. Je-li svědkem takového jednání, upozorní žáka na nepřipustnost jeho jednání, případně se zachová dle občansko-právního vztahu vzhledem k ohlašovací povinnosti.

4.15 Subkultury

Subkultury jsou přirozenou součástí života dospívajících, inklinace k nim se tedy začíná výrazně projevovat od cca 13. roku života. Přestože je přínos subkultur pro psychický vývoj dospívajícího zřejmý, negativním dopadem příslušnosti k některým subkulturám může být osvojení si některých forem rizikového chování, nejčastěji různé formy závislostního jednání (konzumace nejrozličnějších návykových látek, či ulpívání na jednom typu činnosti).

Rozlišujeme dvě různé formy příslušnosti k subkulturám vycházející z vývoje identity (dle Jamese Marcie, 1966):

Zástupné ztotožnění – zpravidla dočasná příslušnost k dané skupině, naivní ztotožnění se s hodnotami, možná fluktuace mezi jednotlivými subkulturami

Pravé ztotožnění – relativně stálá příslušnost, dlouhodobá elaborace vlastního přístupu, častá je aktivní angažovanost v realizaci společných akcí apod.

Nejčastěji se vyskytující subkultury a typická rizika s nimi spojená

- **Anarchismus** - Chování členů této subkultury může být namířeno proti autoritám, pravděpodobně bude patrný odpor vůči nařízením, pravidlům, školní disciplíně apod. Jednotlivci vyznávající tuto ideologii se budou stavět na odpor vůči represivním postupům a budou velmi citliví na jakoukoliv formu byť jen domnělé nespravedlnosti ze strany autorit. Budou mít však pravděpodobně zájem se vzdělávat a budou ochotni k diskusi na společenská témata. U jedinců, kteří patří mezi radikální skupiny v rámci anarchistického hnutí, lze předpokládat, že se budou účastnit demonstrací a také střetů s příslušníky nacionalisticky a rasisticky orientovaných skinheads, neonacistických uskupení apod.
- **Emo** - možná apatie vůči školním povinnostem, výrazná až provokující image, u labilních jedinců známky sebeпоškozování.
- **Gothic / Witch** - horší navazování běžných sociálních kontaktů, časté předsudky okolí, v ojedinělých případech podpora již existujících patologií – např. depresivita či sklon k násilí.
- **Hip – Hop** - tvorba graffiti (trestný čin¹), konzumace marihuany, dlouhodobá rezignace na školní povinnosti – výrazná a dlouhotrvající demotivace.

¹ § 228 odst. 2 trestního zákoníku „Poškození cizí věci“.

- **Punk** - možná dlouhodobá rezignace na „běžné“ hodnoty, riziko záškoláctví, sníženého prospěchu, obtíže s autoritami – zejména nekázeň, drzost, nadměrná konzumace alkoholu, okrajově také marihuany, přestupky vůči veřejnému pořádku, zejména na politických akcích (zejména pak členové anarchistických hnutí, specificky pak hnutí AntiFa).
- **Ska / Reggae** - konzumace především tzv. „měkkých“ drog, zejména marihuany, občas se vyskytují také syntetické drogy, přestupky vůči veřejnému pořádku, zejména na politických akcích.
- **RPG komunity / síťové PC hry** - možné „vzdálení se“ od reality a postupná ztráta zájmu o školní a jiné povinnosti, snížené množství prožitků nejrůznější povahy z reálného světa (např. prožitá láska, přátelství, zábava apod.), možná tvorba závislosti při zvýšené frekvenci hraní.
- **Skinheads** - vyšší riziko agresivního chování (např. konflikty s radikálními anarchistickými skupinami či Romy); možné podílení se na protizákonných aktivitách ve smyslu činností ukotvených v trestním zákoníku v § 403 Trestního zákona „Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka“, zločinů z nenávisti, popírání genocidy aj.

Co by mělo být cílem řešení: Cílem řešení by mělo být oddělit příslušnost k subkultuře a projevy rizikového chování. Tj. neřešit a nesankcionovat příslušnost k subkultuře, ale pouze rizikové chování. Žádná subkultura nemá za „povinnost“ brát návykové látky či chodit za školu.

Jak postupovat

- 1) Samotná příslušnost k subkultuře ještě nic neznamená, nenese automaticky nebezpečí výskytu rizikového chování. Negativní pohled na danou subkulturu může být výsledkem vlastních předsudků.
 - nenechte se zmást vzhledem – to, že někdo vypadá pro dospělého nepříjemně, ještě nemusí znamenat, že se nepříjemně i chová
 - snažte se akceptovat příslušnost žáka k subkultuře jako jeho vývojovou potřebu, nezesměšňujte jej, nekomentujte to, co lze z pohledu dospělého jedince považovat za nevhodné či směšné
 - kritizujte chování, nikoliv subkulturu: případnou kritiku směřujte na daného jedince a jeho chování, nikoliv na jeho příslušnost k dané skupině, nebo snad na skupinu jako celek („to je těmi tvými kumpány a tou hudbou, kterou posloucháte“), vytváří to pocit křivdy a „házení do jednoho pytle“
- 2) Snažte se o dané subkultuře něco dovědět – pomůže vám to v komunikaci s daným jedincem. Naprostá většina dospívajících je vnitřně nejistá, proto uvítá spíše přijetí než kritiku – na tu bude reagovat defenzivně.
- 3) Možná rizika dané subkultury berte jako možnost, ne jako jistotu.
 - skutečnost, že v rámci dané subkultury existuje zvýšené riziko rizikového chování, ještě neznamená, že tak jednají všichni.

Specifická intervence je řízena povahou rizikového chování (viz doporučený postup při závislosti na návykových látkách, záškoláctví apod.).

Možnost spolupráce s dalšími institucemi při řešení rizikového chování v oblasti příslušnosti k subkulturám

Pedagog se může k žákovi či studentovi „přiblížit“ akceptací žákovy příslušnosti k subkultuře a vyjádřeným porozuměním jeho situaci. Měl by být schopen podat pomocnou ruku a dát jasné hranice nepřijatelným formám chování. Pokud tento přístup nebude účinný, pak je třeba situaci řešit společně

s rodiči/zákonnými zástupci a poradenským zařízením (PPP apod.).

Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení. Pokud má takovéto podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost sociálnímu pracovníkovi z OSPOD.

4.16 Netolismus

- Jedná se o projevy nadměrné jednostranné zátěže v oblasti informačních technologií. Dítě tráví nadměrný čas hraním her na počítači, projevuje se závislostní chování: narušení vztahů (v rodině i se spolužáky a kamarády), případně ztráta kamarádů, často zhoršení prospěchu, nadměrná únava způsobená nočním ponocováním, zvýšená agresivita (především spojená s nemožností být on-line).
- Pokud se vyučující dozví nebo zjistí, že problémy žáka mohou být způsobeny netolismem, vyrozumí o tomto žákovy zákonné zástupce.
- Možnost léčení není přímočará. V podstatě jde o doporučení postupně omezovat čas strávený u informačních technologií, monitorovat činnost žáka u počítače, nabídnout mu jinou alternativu trávení volného času.
- Vyučující může pro účinnou diagnostiku doporučit návštěvu PPP.

4.17 Hazardní hraní

- Jako **hazardní hraní** či **hráčství** lze označit jakékoliv jednání, které vyžaduje nevratné investice (peníze nebo jinou hodnotu) s vidinou zisku založeného na náhodě nebo nejistém výsledku. Součástí tohoto chování je představa rychlého získání peněz nebo jiných hmotných výher a nastavení pravidel hazardních her tak, že jsou z dlouhodobého hlediska nevýhodné pro sázející a vytvářejí bludný kruh. Ti, kteří hrají, získávají patologickou závislost na hře. S tím přichází a rostou finanční problémy, které se hráči snaží vyřešit další účastí na hře.
- Patří sem peněžité nebo věcné loterie (losy), tomboly, číselné loterie a okamžité loterie, bingo, kurzové, dostihové a jiné sportovní sázky, sázkové hry v kasinu (ruleta, blackjack apod.), výherní hrací přístroje, sázkové hry provozované prostřednictvím centrálního a lokálního loterijního systému, karetní hry a sázkové hry na internetu.
- **Škodlivé (těž problémové) hráčství** lze charakterizovat jako jakýkoliv druh opakovaného hraní hazardních her jedincem, které způsobuje nebo zhoršuje negativní důsledky, jako jsou finanční problémy a dluhy, rozvoj závislosti, problémy ve vztazích, ale i problémy fyzického a duševního zdraví. Negativní důsledky prožívá také sociální okolí hráče. Škodlivé (problémové) hráčství bývá také označováno jako nutkavé anebo nezodpovědné hráčství. Za škodlivé můžeme považovat i jakékoliv hazardní hraní u dětí a mladistvých, a to nejen proto, že je do 18 let věku zákonem zakázané, ale zejména proto, že závislost se u dětí a mladistvých rozvíjí velmi rychle a může mít vážné důsledky pro rozvoj jejich osobnosti.
- **Možné příznaky hazardního hraní u žáka a související problémy:** chlubení se hrou a výhrami, používání hráčského slangu, lhaní, utrácení peněz, záškoláctví, změny nálad, výbušnost, popudlivost, stranění se kolektivu, samotářství, uzavřenost, nízká sebedůvěra, myšlenky na hru, ztráta zájmu o koníčky, problémy doma i ve vztazích a v kolektivu, zhoršení prospěchu, krádeže doma a ve škole, psychosomatické projevy, deprese, úzkost, suicidiální myšlenky a tendence, užívání návykových látek, závislost na hraní počítačových her a na internetu, raná zkušenost s hazardní hrou, potíže s adaptací a pravidly, dluhy, finanční problémy, trestná činnost atp.

- **V případě podezření**, že se nezletilý žák věnuje hazardnímu hraní, by měl učitel (či lépe třídní učitel) v první řadě **informovat zák. zástupce žáka** při osobním setkání.
- Pokud zák. zástupci odmítají spolupracovat s pracovníkem školy, je škola oprávněna vyrozumět sociálního pracovníka z OSPOD. V případě vážného či odůvodněného podezření zákon dokonce určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost OSPOD.
- V případě nutnosti návazné intervence pro žáka či třídní kolektiv je možné se obrátit na oblastního metodika prevence z PPP, který může poskytnout metodickou pomoc či školu případně osobně navštívit.
- Pokud má učitel důvodné podezření, že byl v souvislosti s hazardním hraním spáchán trestný čin (krádež, podvod, ublížení na zdraví atp.), měl by o této situaci informovat ředitele školy a v koordinaci s pracovníky školního poradenského pracoviště zvolit vhodný postup vyšetření události. O tomto postupu by měl být vyhotoven písemný zápis. Škola má ze zákona povinnost se v případě spáchání trestného činu (či podezření na spáchání) obrátit na orgány činné v trestním řízení, tj. Policii ČR.

4.18 Krizový plán pro prevenci vzniku problémových situací týkajících se žáka s poruchou autistického spektra (PAS)

Krizové plány budou tvořeny pro každého žáka s PAS individuálně podle struktury vzorového dokumentu MŠMT s názvem [Formulář Krizový plán pro prevenci vzniku problémových situací týkajících se žáka s PAS](#) a podle jeho individuálních potřeb s přihlédnutím k rizikům s konkrétním žákem spojených. Formuláře pro prevenci vzniku problémových situací týkajících se žáka s PAS jsou uvedeny v příloze.

5 Řešení případů souvisejících s výchovou a podmínkami v rodině

5.1 Syndrom týraného dítěte (CAN)

Rychlý postup: Dozvíím se – oznámím řediteli – kontaktujeme policii a OSPOD

Jde o jakoukoliv formu týrání, zneužívání a zanedbávání dětí, která je pro naši společnost nepřijatelná. Dítě nejčastěji poškozují jeho rodiče a další členové rodiny, pokud jsou k dítěti necitliví a bezohlední a pokud je podřizují nebo využívají k uspokojení vlastních potřeb. Takové chování můžeme chápat jako zneužití fyzické síly nebo psychické nadřazenosti a moci dospělého nad podřízeným a závislým dítětem.

V roce 2024 vydalo MŠMT aktualizaci tohoto MD s obsáhlou příručkou [Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě ve škole – doporučené postupy pro pracovníky škol](#) včetně vzorů pro oznámení případu na OSPOD a PČR ([viz přílohy](#)).

Možné projevy syndromu zanedbaného dítěte

Změny v chování dítěte

- celková stísněnost a nezájím o dění kolem
- zvýšená opatrnost v kontaktu s dospělými
- úzkost a vyděšené reakce v přítomnosti konkrétních dospělých osob nebo v situaci, kdy je dítě s dospělým samo
- vyhybání se školním a mimoškolním aktivitám
- nápadně lhostejné postoje, výroky typu „mně je to jedno“
- agresivní napadání a šikanování vrstevníků
- zvýšená citová dráždivost a agresivní projevy na sebemenší podněty
- potíže se soustředěním a zhoršení prospěchu ve škole
- váhání s odchodem domů po vyučování
- neomluvené absence ve škole
- odmítání jídla nebo přejídání
- sebepoškozování
- útěky z domova

Známky na těle dítěte

- opakovaná zranění včetně zlomenin
- modřiny
- řezné rány
- otoky částí těla, například rtů, tváří, zápěstí
- stopy po svazování
- otisky různých předmětů na těle
- natrhnutí ucha
- otisky dlaně a prstů
- stopy po opaření nebo popálení cigaretou

FYZICKÉ (TĚLESNÉ) TÝRÁNÍ a jeho rozpoznání:

- a) aktivní (bití a jiné agresivní formy napadání dítěte)
- b) pasivní

Některé známky zanedbávání:

- trvalý hlad
- podvýživa
- chudá slovní zásoba
- špatná hygiena
- zkažené zuby a časté záněty dásní
- dítě není očkováno proti nemocím
- nevhodné oblečení vzhledem k počasí
- nedostatek dohledu – dítě je večer doma samo, venku pobývá dlouho do tmy a bez dozoru apod.
- vyčerpanost, přepracovanost
- s dítětem se nikdo neučí, nezajímá se o jeho školní povinnosti
- vyhození z domova

Některé projevy zanedbávaného dítěte:

- má chudé nebo velmi špatné vztahy s rodiči
- touží po citu a pozornosti jakéhokoliv dospělého (nedělá rozdíly mezi blízkými a cizími lidmi, vrhá se k cizím dospělým, odešlo by s nimi)
- je neobvykle unavené až apatické, někdy naopak nezvládnutelné
- všechno jí hltavě a hladově
- chodí za školu nebo do ní chodí pozdě
- má potíže s učením
- zdráhá se odcházet domů
- houpá se, cucá věci nebo prsty, kýve hlavou
- žebra o jídlo, peníze nebo jiné věci

Co dělat v případě podezření na syndrom týraného dítěte?

U každého podezření o výskytu daného jevu musí být vždy informován ředitel školy/šk. zařízení.

Zákon č. 363/2021 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí chrání učitele při jeho postupu na ochranu práv dítěte. Je zde přímo vyzýván k tomu, aby v případě podezření na týrání žáka kontaktoval odborníky. Učitelé by se tedy neměli obávat, že udělají kroky, které budou mimo jejich kompetenci. To, aby se pokusili týranému dítěti co nejúčinněji pomoci, se tak stává nejen součástí zákonné povinnosti, ale i jejich profesionality.

Tento zákon navíc výslovně určuje jako povinnost různým institucím, mimo jiné i škole a školskému zařízení, nahlásit případ ohrožení zdraví nebo života dítěte, a to i tehdy, když se objeví pouze podezření na trestný čin. (U fyzických osob je tento postup formulován jako právo, nikoliv jako povinnost.) Zatímco tedy u trestního zákona je potřeba vycházet z hodnověrného, tedy doloženého předpokladu, v případě zákona 363 stačí mít jen podezření.

Mám to oznámit rodičům, když je zneužívatelem někdo z rodiny?

Je třeba postupovat v souladu s pokyny orgánů činných v trestním řízení a těmito pokyny se řídit.

Učitel může žákovi zachránit i život

Školy a školská zařízení jsou spolu se zdravotnickými zařízeními těmi subjekty, které případy týrání, zneužívání či zanedbávání dítěte oznamují příslušným úřadům nejčastěji. Pedagogové jsou navíc od lékařů ještě v užším průběžném kontaktu s dětmi.

Učitelé jsou hned po rodičích dítěti nejbližší. A pokud pedagog vyučuje dítě, které je pravděpodobně týráno, může sehrát klíčovou roli při zamezení dalšímu týrání – může mu pomoci zbavit ho dalšího fyzického nebo psychického týrání a může mu dokonce někdy zachránit i život.

Náhlé změny jako alarm

Prvním, co musí učitel udělat, aby mohl týranému dítěti pomoci, je vůbec všimnout si a odhalit to, že dítě nese nějaké stopy týrání. Jde jednak o změny chování žáka, jednak o fyzické známky vypovídající o násilném zacházení s dítětem.

Jedním z nejčastějších signálů ukazujících na možné týrání doma je náhlé podstatné zhoršení prospěchu žáka. Dítěti začne být úplně jedno, zda dostane dobrou, nebo špatnou známku. Z veselého dítěte se často stane úzkostný žák, který je neprůbojný. Může mít zároveň nejrůznější problémy ve vztazích se spolužáky – dítě, které bylo dříve kamarádké, se začne najednou ostatních stranit, nebo se může naopak začít chovat vůči nim agresivně. U žáka se mohou projevit také nejrůznější poruchy v pravidelných návycích – spaní (do školy chodí pozdě) nebo stravování (při obědě opakovaně nedojídá).

Pokud jde o tělesné známky, zvláště učitel tělocviku má jedinečnou možnost všimnout si různých modřin, odřenin či nezvyklé únavy či apatie žáka.

Zvláštní kategorií jsou méně viditelné, a zároveň o to citlivější signály, které nicméně učitel může zaregistrovat. Jejich skutečná diagnostika je však již věcí odborníka. Jde například o potíže při sezení v lavici, které mohou ukazovat na poruchy zažívání nebo třeba na krev v moči.

Rozhovor s žákem je klíčový

Když učitel po zpozorování neklamných známek vzbuzujících podezření na syndrom týraného dítěte dojde k závěru, že dítěti je potřeba pomoci, měl by se vždy nejdříve pokusit navázat s žákem osobní kontakt. Nejlepší je, když se ho někde v soukromí dotáže na to, proč má například na těle modřiny nebo třeba proč v posledním době odchází ze školy jako poslední, zatímco dříve byl naopak mezi prvními, kdo pospíchali domů.

Situaci prvního kontaktu mezi učitelem a žákem samozřejmě vždy zjednodušuje to, pokud vztahy mezi nimi nejsou jen striktně formální. Takovouto atmosféru lze ještě umocnit tím, že učitel nabídne žákovi nějaké pohoštění, uvaří čaj a rozhovor vede nejdříve zeširoka – nedoporučuje se při takovémto osobním rozhovoru věnovat se problému okamžitě.

Předpokládá se, že rozhovor povede většinou třídní učitel. Nic by však nemělo bránit tomu, aby ho vedl i jiný učitel, který má z nějakých důvodů s dětmi méně formální vztahy, třeba tělocvikář nebo učitel předmětu, jenž má žák obzvlášť rád a je tedy pravděpodobné, že dobře vychází i s tím, kdo ho vyučuje.

Když je dítě nedůvěřivé

Je prakticky nemožné stanovit přesnou hranici toho, kdy by měl učitel již ustoupit z role prvního kontaktu ve věci týraného dítěte a o problému informovat další instituce. Každý případ je individuální.

Především v situaci, kdy se učitel nedaří navázat komunikaci s žákem, je dobré obrátit se na pedagogicko-psychologickou poradnu.

Jednou z možností je, že učitel žákovi, který se nechce se svým problémem svěřit, doporučí, aby se obrátil na Linku bezpečí. Dítě si může o svém problému po telefonu popovídat anonymně a záleží jen na něm, zda se během rozhovoru stane důvěřivějším a sdělí na sebe kontakt. A pokud se ani odborníkovi na pomyslném druhém konci telefonního drátu nepodaří dítě přimět k identifikaci, snaží se ho ještě přesvědčit, aby se obrátilo na kohokoliv, komu důvěřuje.

Neměli bychom také zapomínat na ostatní žáky, mezi nimiž se týrané dítě ve škole pohybuje. Učitel by se proto měl také obrátit na jeho spolužáky nebo sourozence a zeptat se jich, zda o příčině jeho problémů nevědí něco bližšího.

Vystoupení týraného dítěte z anonymity je to nejtěžší, co po něm můžeme chtít. Nepochybně to souvisí s faktem, že má totiž mluvit o tom, jak mu ubližují jeho nejbližší.

Rodič může situaci ujasnit

Přestože je to právě rodič, nebo jiný zákonný zástupce, kdo je pravděpodobným původcem týrání, neznamená to, že by ho měla škola z celého procesu pomoci žákovi automaticky vyšachovat. Pokud si učitel pozve do školy zákonné zástupce žáka, neočekává se, že by na ně měl hned udeřit s tím, aby mu vysvětlili, kdo u nich doma týrá jejich dítě.

Učitel by měl v první fázi po rodiči chtít, aby pouze okomentoval to, jak si vysvětluje problémy, které učitel u dítěte vyzoroval. Může tak i zjistit, že skutečnou příčinou žákova neobvyklého chování je něco jiného než domácí týrání. Anebo může být zájem školy o osud žáka pro zákonného zástupce dostatečnou výstrahou k tomu, aby si uvědomil, že další ubližování dítěti bude mít pro něj vážné následky. Navíc učitel může z chování rodiče nepřímo poznat, zda v rodině k týrání nedochází. Rozumný rodič, nebo zákonný zástupce, který svěřenému dítěti nijak neubližuje, by měl naopak uvítat zájem školy, která se ho snaží upozornit na to, že jejich dítě má nějaký problém a je i ochotna mu při jeho řešení pomoci.

Pokud učitel od rodičů nic nezjistí, a dítě se chová i nadále nezvykle, jde o další důvod k zapojení odborníka.

Učitel se podle prvotních známek ukazujících na týrání může někdy nejdříve jen dohadovat, zda jde o situaci, kdy mu ubližují jeho blízcí, anebo se jedná o školní šikanu. Proto i rozhovor s rodiči může pedagogovi pomoci vyloučit jednu z těchto dvou možností.

Nakonec přímý kontakt učitele se zákonnými zástupci dítěte je také určitým, ale samozřejmě jen nepřímým indikátorem možného týrání – pedagog se na vlastní oči může přesvědčit z jakého sociálního prostředí dítě pochází. Může pro něj jít o překvapení tím spíše, když rodiče jinak se školou nekomunikují, nechodí na třídní schůzky.

Na řadě je odborník

Je právem každého pedagoga, aby sám zvolil postup, který považuje v daném případě za nejlepší. Tehdy, když dítě samo přizná, že je týráno, nebo když si učitel jinak potvrdí, že bylo nějak fyzicky nebo psychicky poškozeno, měl by kontaktovat odborníky. Při zjištění nějaké zdravotní újmy se však nedoporučuje kontaktovat jen lékaře. Pediatr si totiž přeje, aby dítě přišlo v doprovodu rodiče. Také do pedagogicko-psychologické poradny by mělo dítě jít spolu se zákonným zástupcem. Pokud se však škole podaří domluvit se s poradnou na kontaktu bez účasti rodičů, je považováno toto porušení pravidel za přijatelné. Prioritou

je pomoci dítěti za každou cenu.

- V případě, že má učitel podezření na týrání žáka, situace se nezlepšuje a komunikace s rodiči také k ničemu nevede, je nezbytné kontaktovat především OSPOD, a to podle spádové oblasti, kam škola v dané obci přináleží, tedy podle obcí s rozšířenou působností. Na těchto úřadech je veden registr problémových rodin a je tedy možné, že po avízu školy budou sociální pracovníci hned vědět, jaké problémy jsou s danou rodinou spojeny.

Pozor na skutečnost o neoznámení trestného činu a nepřekažení trestného činu - týrání svěřené osoby dle ustanovení § 198 trestního zákoníku spadá mezi trestné činy vyjmenované jak v nepřekažení trestného činu (§ 367 TZ) tak v neoznámení trestného činu (§368 TZ). Tím, že nekontaktujeme-li orgány činné v trestním řízení, v případě, že už jsme se hodnověrným způsobem dozvěděli o týrání svěřené osoby, můžeme být sami pachatelé trestných činů nepřekažení tr. činu a neoznámení tr. činu.

Základní informace – tabu zóny

Záleží opět na dané škole a učiteli, jakým způsobem zařadí do výuky problematiku nebezpečí týrání dítěte. Informace o tom, že nikdo nesmí dítěti ubližovat, jsou součástí dětských práv, se kterými by školy měly žáky seznámit. Téma týrání dítěte, zvláště pohlavního zneužívání, může škola zařadit i do sexuální výchovy a pozvat si příslušného odborníka. V každém případě by se nějakou formou děti měly v průběhu školní docházky dozvídat, kde jsou hranice, za které by neměl ani rodič vkročit, a co dělat, pokud se dítě setká s prvními projevy týrání, zneužívání či zanedbávání. Každé dítě by se mělo co nejdříve seznámit jednak s tím, co představují takzvané tabu zóny na jeho těle, jednak by mělo vědět, na koho se obrátit a kam zavolat, pokud mu někdo začne ubližovat nebo i když má jen pochybnosti o správnosti chování svých blízkých k vlastní osobě.

5.2 Sexuální zneužívání

Jak řešit sexuální zneužívání

Rychlý postup: Dozvíím se – oznámím řediteli – kontaktujeme policii a OSPOD

Sexuální zneužívání je každé nepřiměřené vystavení dítěte sexuálnímu činu nebo chování, které vede k uspokojování potřeb zneuživatele.

Pohlavní zneužívání je závažným trestným činem proti lidské důstojnosti, na který se vztahuje povinnost překazit jej (v souladu s trestním zákoníkem). Překazit znamená, že zabráníte páčání nebo dokončení takového jednání (oznámít orgánům činným v trestním řízení).

Dítě se mi svěří osobně

1. uvědomit si, že jde o velmi citlivou záležitost
2. seznámit s tím co nejúžší okruh dalších osob
3. pokud se zneužívání dopouští rodič, není žádoucí informovat ho o tom, že se vám dítě svěřilo
4. komunikovat s dítětem – podrobnější vyšetřování nechat na psychologovi a policii
5. vhodně dítěti sdělit, že skutečnost musíte ohlásit na policii
6. ohlásit na policii
7. ocenit dítě, že za vámi přišlo a ujistit ho, že pro ně uděláte všechno, co je ve vašich silách

8. jestliže dítě nechce, abyste věc ohlásili, situaci konzultujte s odborníkem, ale od oznámení události vás to nesmí odradit

Zjistím to z nějaké školní ankety nebo otazníku

- Dítě se vyjadřuje někdy v náznacích a nejasně, proto je velmi důležité porozumět tomu, co vám vlastně říká. V každém případě s ním navažte o přestávce nebo po vyučování rozhovor, ale tak, abyste nebudili nežádoucí pozornost. Jestliže vám dítě potvrdí vaši domněnku, postupuje jako výše. Nevyslychejte ho a nepodsouvejte mu své názory, nechejte ho volně vyprávět.

Dozvíím se to od spolužáků nebo z jiných zdrojů

- Nejprve přemýšlejte, jestli tomu nasvědčuje i vaše pozorování. Pokuste se s dítětem navázat rozhovor, ale do ničeho ho nenuťte. Prostředníkovi řekněte, že je důležité, aby za vámi přišlo zneužívané dítě samo. Nevyšetřujte a nijak nepátrejte. Jestliže si nejste jistí, oznamte věc OSPOD, který ji prošetří.

Dítě je obětí sexuálního napadení

- Jestliže se stalo obětí napadení cestou do školy a útočníkem je neznámá osoba, potom urychleně vše oznamte PČR, zák. zástupcům a OSPOD. Chovejte se pevně a jednoznačně a dítě neopouštějte až do příchodu zák. zástupců.

V jakém případě vyrozumět Policii ČR / OSPOD

- Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení (PČR), pokud má podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z OSPOD.
- Cílem musí být předejít vzniku traumatizace dítěte, zabránit pokračování a zabránit rozvoji dlouhodobých zdravotních, sociál. a psychologických následků.

5.3 Domácí násilí

- Rodina, v níž se odehrává domácí násilí, představuje **rizikové prostředí**, které má přímé dopady na všechny členy rodinného systému, zejména pak na děti. Negativně ovlivňuje vývoj dětí a mladistvých zejména v oblasti psychické, sociální a emocionální a promítá se do chování dítěte.
- Domácí násilí představuje obvykle **fyzické, psychické, nebo sexuální násilí** mezi blízkými osobami, k němuž dochází skrytě v soukromí. Je typické, že se intenzita násilného chování v průběhu času stupňuje, což snižuje schopnost oběti i agresora toto chování zastavit a pracovat na nápravě narušeného vztahu.
- Násilí, které se odehrává v rodině, se může projevovat v chování žáka a může být jedním z důvodů dalších forem rizikového chování (např. záškoláctví, zneužívání návykových látek, sebepoškozování, násilné chování aj.).

Klíčové charakteristiky domácího násilí

- Je **opakované**.
- Je **neveřejné**, probíhá v soukromí domácnosti.
- **Eskaluje**. Domácí násilí se stupňuje jak ve svých formách (od urážek a ponižování až k fyzickému násilí), tak i ve své hloubce (od první facky až po velice brutální napadání, jež může vést k ohrožení na životě).

- **Role oběti a agresora jsou jasně rozdělené**, nezaměňují se.
- Zcela zásadní pro identifikaci násilí je zneužívání moci a kontroly, která v oběti vzbuzuje strach.
- Pachatel bývá násilný většinou jen ke své oběti, nikoli navenek, mívá „dvojí tvář“. Okolí se může jevit sympatický. Pouze část pachatelů je agresivní i navenek.
- Pachatel považuje svoje chování za ospravedlnitelné, má pocit nároku na takové chování.
- K domácímu násilí dochází v cyklech: znamená to, že se střídají období vzrůstání napětí a násilí, období relativního klidu a opětovného narůstání tenze a opětovného násilí.
- Chování oběti je zaměřeno na zajištění přežití (např. minimalizace nebo snižování násilí, přebírání odpovědnosti za násilí, ochrana násilníka, setrvávání v násilném vztahu).
- Domácí násilí nabývá různých forem, z nichž všechny jsou škodlivé a ohrožují zdravý vývoj osobnosti a vzájemné vztahy mezi blízkými osobami. Jedná se především o **fyzické násilí, sexuální násilí, sexuální zneužívání, ekonomické zneužívání, sociální násilí** nebo **sociální izolaci**.
- Ve všech formách domácího násilí může dítě figurovat **jako oběť i jako svědek**, přičemž obě tyto role ohrožují jeho další vývoj, psychické zdraví a následný život, zejména vztahy.
- Děti jsou za **svědky** domácího násilí považovány, pokud vidí či slyší násilné projevy, vidí důsledky násilí (např. zranění). Přítomnost dítěte u domácího násilí je považováno za psychické týrání dítěte.
- Pokud jsou děti svědky domácího násilí, často se projevují stejně, jako děti-oběti. Rovněž i důsledky pro jejich další vývoj a život jsou srovnatelné s těmi, s nimiž se potýkají děti, které jsou v roli oběti.
- Děti, které jsou vystaveny násilí mezi rodiči, na tuto situaci reagují podobnými symptomy, jako děti, které jsou samy týrány a zneužívány. Strach a bezmoc totiž zažívají i ty děti, které násilí „jen“ vidí nebo slyší. Násilí se totiž dotýká všech členů rodiny a celého jejího systému. Pokud se navíc dítě rozhodne oběť bránit, vystavuje se samo nebezpečí přímého fyzického, ale i psychického násilí.

Povinnosti a omezení školy

- Včasná identifikace domácího násilí v rodině žáka a studenta může vést k dřívější a efektivnější podpoře a intervenci pro děti a jejich rodiny. Škola tedy obvykle nemůže být tím, kdo primárně zasahuje do řešení situace v rodině. Učitelé ale musí vědět, jak v takových případech postupovat, aby jejich intervence násilí v rodině ještě více nevystupňovala.
- **Není úlohou pedagoga, usuzovat na domácí násilí na základě svých pocitů, vyvozovat je z chování a projevů dítěte.** Pedagog je však povinen jednat v okamžiku, **kdy se mu například dítě svěří, či pokud zaznamená dlouhodobé nezpochybnitelné známky násilí páchaném na dítěti (podvýchva, modřiny aj.).**
- Situaci nemůže řešit pedagog sám, ale **vždy s dalšími odborníky.** Vhodné je obrátit se na nejbližší středisko výchovné péče (SVP).
- Pokud se ukáže, že je dítě obětí domácího násilí, které splňuje skutkovou podstatu trestného činu, je **zaměstnanec školy povinen tuto skutečnost oznámit Policii ČR a OSPOD.** Pokud tak neučiní, porušuje § 368 Trestního zákona.
- Učitel nemůže poskytovat terapeutické služby, nutit dítě k výpovědi či intervenovat v rodině.

Rizika spojená s domácím násilím

- Vystavení dítěte domácímu násilí má dopad do kvality života dítěte a mnohdy přetrvává i do dospělosti.
- Domácí násilí není ojedinělá hádka či konflikt. Jde o opakované a promyšlené napadání a používání moci. Navíc se násilí opakuje v cyklech a má rostoucí tendenci. Při těchto opakujících se situacích je ohrožen nejen psychický stav a sociální vztahy, ale i fyzický stav dětí. Ty totiž na systematické týrání a ponižování reagují trvalým napětím. Zkušenost s násilím může ovlivnit negativně rozvoj

dětského mozku a jeho funkcí. Děti mohou mít potíže zejména s koncentrací, učením, schopností empatie a s rozvíjením normálních vztahů s druhými.

Dlouhodobé důsledky domácího násilí (platí pro děti-oběti i děti-svědky):

Psychické důsledky:

- snížené sebevědomí
- posttraumatická stresová porucha
- psychosomatická onemocnění
- neurózy, poruchy osobnosti
- poruchy příjmu potravy
- únik k závislostnímu chování
- sebevražedné tendence
- CAN (Syndrom týraného a zneužívaného dítěte)
- regresivní chování
- opožděný psychomotorický vývoj

Důsledky v oblasti jednání a sociálních vztahů:

- 1) bázlivost, nejistota
- 2) izolace – nemají žádné kamarády nebo mají odstup ve vztazích
- 3) tendence opakovat rodinné vzorce (přijetí role oběti nebo přijetí role násilníka – dítě napadá dospělou oběť i sourozence)
- 4) nedůvěra k druhým (dospělým, mužům, ženám aj.)
- 5) neschopnost navázat hlubší vztah
- 6) špatné dovednosti řešit konflikty

Sít' partnerů, spolupráce v komunitě, kraji

Domácí násilí ovlivňuje celou řadu oblastí života rodiny. Rozhodne-li se oběť situaci řešit, bude potřebovat pomoc několika institucí. Pro efektivní pomoc obětem domácího násilí, ale i jejich dětem, které jsou situací v rodině ovlivněny, je nezbytná spolupráce poskytovatelů služeb a klíčových institucí a organizací.

Jedná se o OSPOD, který by v případech, kdy jsou děti svědky násilí v rodině, měl spolupracovat s Policií ČR, soudy, se specializovanými centry pro oběti domácího násilí, bezpečnými azylovými domy. Někdy je nezbytná také spolupráce s lékaři a zdravotnickými zařízeními, školou atd.

Kvalitní první intervence může významně ovlivnit, zda oběť bude spolupracovat a nebude ohrožen její život a život nebo vývoj dětí v domácnosti.

Pracovnice OSPOD sehrávají klíčovou roli v identifikaci ohrožených dětí, nasměrování dětí a jejich matek k vyhledání adekvátní pomoci a také k zajištění vhodných podmínek pro sociální změnu. **Na orgán sociálně-právní ochrany dětí** se školy, lékaři i oběti domácího násilí obracejí zejména v situacích, kdy k násilí v rodině již nějakou dobu dochází a jsou jím ohroženy i nezletilé děti (jako svědci násilí mezi rodiči nebo přímo jako oběti). Sama oběť se na tyto instituce obrací zejména v případech, kdy se rozhodne násilný vztah ukončit a hledá možnosti azylového ubytování, žádá o úpravu poměrů k nezletilým dětem nebo se ocitla v sociální nouzi. Není neobvyklé, že se oběti násilí na OSPOD obracejí v první fázi spíše se zástupnými problémy, neidentifikují se s rolí oběti, případně se stydí o násilí hovořit a jako primární problém uvádějí jiné důvody.

Na **Policii ČR** se osoby ohrožené domácím násilím obracejí zejména v situacích eskalace násilí a přímého ohrožení (voláním na linku 158) či v situacích, kdy akutní ohrožení násilím již pominulo a oběť chce podat na pachatele trestní oznámení. Úloha policie v případech domácího násilí spočívá

zejména v intervenci a v poskytnutí ochrany oběti. Následně probíhá vyšetřování s cílem shromáždění faktů a důkazů a zajištění řádné pomoci od dalších organizací. Školy se na policii obracejí v případě podezření na trestný čin týrání dítěte.

Lékaři a pracovníci zdravotnických zařízení mohou být jedni z prvních, na koho se oběť domácího násilí obrátí, a to zejména v situacích bezprostředně po útoku. **Oznamovací povinnost mají ale lékaři pouze v případě zranění dětí** nebo osob, které byly z nějakého důvodu svěřeny do péče jiné osoby. Dospělou oběť domácího násilí by však měli informovat o možnosti podat trestní oznámení apod.

Domácí násilí je velmi specifický problém, jehož řešení si vyžaduje **specializovaný přístup**. Pro oběti domácího násilí, stejně jako pro děti, které byly svědky násilí, je důležité, aby se jim dostalo odborné pomoci a péče, a aby poskytovatelé služeb pro tuto skupinu ohrožených osob byli vyškoleni a uměli pracovat se specifiky daného problému. Ve většině případů poskytují specializované služby pro oběti či osoby ohrožené domácím násilím nestátní neziskové organizace, prvotní záchyt pak **Intervenční centra** zřízená v každém kraji.

Neziskové organizace - pro oběti násilí a jejich příbuzné

Asociace pracovníků intervenčních center (adresář všech center v celé ČR):

www.domaci-nasili.cz

DONA linka (nonstop telefonická linka): www.donalinka.cz

Bílý kruh bezpečí: www.bkb.cz

ROSA, (centrum pro ženy, oběti domácího násilí): www.rosa-os.cz (specializovaná poradna, azylový dům, telefonická krizová pomoc 602 246 102)

Adresář rodinných poraden: www.amrp.cz

Adresář občanských poraden: www.obcanskeporadny.cz

Adresář linek důvěry: www.capld.cz

Pomoc pro děti:

Dětské krizové centrum Praha www.ditekrize.cz

Linka bezpečí dětí a mládeže linkabezpeci.cz tel.: 116 111

Gaudia (program sociální inkluze pro násilné osoby a osoby mající problém se zvládáním agrese): www.gaudia.cz

Triangl - centrum pro rodinu - <http://www.centrumtriangl.cz/>

-individuální terapie a poradenství pro děti, dospívající a dospělé klienty (vztahové, emoční, komunikační aj. potíže), adaptační a intervenční programy pro třídy ZŠ, profesní podpora pedagogům

Dům Tří přání - www.dumtriprani.cz

azylový dům, pomoc rodinám v přechodné krizi, pro děti se syndromem CAN

Primární prevence nespecifická

Primární nespecifická prevence spočívá v posilování sebevědomí dítěte, schopnosti říci „ne“, podpoře funkčních sociálních vztahů aj.

V rámci prevence by se škola měla zaměřit zejména na rozvoj schopnosti řešit konfliktní situace nenásilným a bezpečným způsobem.

Děti by měly mít informace o nebezpečných situacích, kdo jim a jak může pomoci v případě ohrožení, jak a komu mohou telefonovat, pokud se cítí ohrožené.

Děti by měly umět nejen znát své hranice, ale i pojmenovávat a vyjadřovat své emoce.

Primární prevence specifická

Spočívá zejména v seznámení dětí s jejich právy a povinnostmi, a to adekvátně jejich věku.

Děti by měly být seznámeny zejména s tím, že:

- domácí násilí má různé formy
- násilné chování v rodině není omluvitelné
- mýty týkající se domácího násilí (např. ženy si za to mohou samy; násilí se týká jen sociálně slabších vrstev; domácí násilí se týká jen minima rodina aj.) **neplatí**
- za násilí může ten, kdo jej koná, protože si sám volí, jak se bude chovat
- každý má právo rozhodovat o sobě samém
- každý má právo vyjádřit nesouhlas, pokud se mu nelíbí, co druhý dělá
- nikdo se nesmí dítěte dotýkat se sexuálním podtextem a ani jej k sexuálním praktikám nutit
- na koho se v rámci školy mohou obrátit se svými starostmi (školní psycholog, výchovný poradce apod.), jaké existují neziskové organizace apod.
- jak říci NE, stanovit si hranice a bránit se násilí (nikoli však fyzicky)

Na druhém stupni ZŠ je třeba vysvětlovat:

- jak vypadají zdravé a nezdravé vztahy
- hranice ve vztahu, co už je kontrola, slídění, násilí
- jaké jsou varovné signály začínajícího násilí
- proč si někdo nechá násilí líbit a nedokáže říci: „Stop“
- co jsou to genderové stereotypy (např. muž musí být silný, chlap nebrečí...)
- jak se cítit bezpečně ve vztahu, na ulici i doma (prevence znásilnění)
- jak zvládat vztek
- co je stalking a v čem spočívá jeho nebezpečí
- zneužívání na sociálních sítích (jaké počinání ve virtuálním prostoru je trestným činem; jak minimalizovat riziko sledování na sociálních sítích).

Působení na děti, které se s domácím násilím setkali at' již ve formě obětí či svědků náleží odborníkům (psychologům, terapeutům, příp. psychiatrům), **nikoli škole**. Pedagog by však (pokud ví, že dítě bylo obětí, svědkem násilí) měl toto zohlednit ve svém přístupu k dítěti a třídě jako celku – měl by se k dítěti chovat stejně jako k ostatním (zbytečně nelitovat apod.), ale zároveň by měl být opatrný ve svých výrocích a hodnoceních, aby zbytečně dítěti neublížil.

Doporučené postupy

Pokud se dítě samo svěří učiteli, měl by mu učitel projevit důvěru, nebagatelizovat jeho sdělení, neobviňovat jej ze lži a podpořit jej. Měl by jej informovat o tom, že se na domácí násilí (splní-li skutkovou podstatu trestného činu) vztahuje ohlašovací povinnost a on musí jednat v souladu s ní.

Není úlohou učitele domácí násilí „diagnostikovat“, ani intervenovat v rodině. Rolí učitele je zprostředkovat dítěti potřebné informace a přizvat k řešení situace odborníky, kteří se dané problematice systematicky věnují.

Když se dítě pedagogovi svěří:

Klad'te dítěti otevřené otázky, které umožňují, aby Vám svými slovy popsalo, co se stalo:

- Řekni mi, co se stalo...
- Co se stalo potom?
- Kde jsi přišel/a k této modřině?

Nepokládejte otázky, které:

- již obsahují domněnky, co se stalo nebo kdo to způsobil, např.: „Tu modřinu máš od toho, jak tě maminka uhodila?“

- opakují, co Vám již dítě řeklo, např.: „Jsi si jistý, že to byl strýček Pavel?“ (dítě si pak může myslet, že mu nevěříte)
- se dotazují na to, proč se to stalo (děti si pak často myslí, že je z násilí obviňujete)

Co by mělo v případném rozhovoru určitě zaznít?

- Násilí a to, co se doma odehrává, není vinou dítěte.
- Za násilí nemohou ani sourozenci.
- Za násilí je odpovědný ten, kdo jej vykonává.
- Je velmi dobře, že se rozhodlo o situaci někomu říci.
- Nikdo nemá právo se k někomu chovat násilně, a to ani v rodině, ani když je silnější, ani když je to rodič.
- Násilí dítě nemůže zastavit samo, ale jen s pomocí okolí, proto je tak důležité, že se svěřilo.

Pokud se na pedagoga obrátí **rodič – oběť domácího násilí**, měl by jej pedagog odkázat na další odborníky, kteří se této problematice systematicky věnují.

Nevhodné postupy

Úlohou školy není intervence v rodině. **V případě podezření na domácí násilí je zcela nevhodné řešit situaci s možným agresorem – tento postup by se mohl obrátit proti dítěti.**

Škola nemůže poskytovat terapeutické služby.

Pedagog by se měl rovněž vyhnout postupům, které mohou dítě poškodit (stigmatizovat, traumatizovat jej apod.), jako je např.:

- otevřené řešení podezření před třídou;
- nepřiměřený tlak na dítě, aby hovořilo o problému doma;
- obvinění ze lži.

Jak se vyvarovat chyb, pokud už s obětí hovoříte:

- Povzbudte oběť, aby vyhledala pomoc v organizacích pomáhajících obětem domácího násilí.
- V případě náhlé traumatické situace doporučte vyhledat krizové centrum, např. Riaps.
- Uklidněte oběť, že nebudete o situaci hovořit s agresorem.
- Sdělte dospělé osobě (obvykle rodič neagresor), že ona musí ochránit své dítě před násilím.
- Jasně si vymezte, kdy už musíte situaci oznámit OSPOD – podezření na týrání dítěte.

Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět – škála rizika ve vztahu k typům prevence

Pokud získá pracovník školy hodnověrným způsobem poznatky o tom, že někdo připravuje, páchá nebo již spáchal jednání, které lze posoudit jako týrání dítěte, má podle platných zákonů tzv. **oznamovací povinnost**. V případě zanedbání této povinnosti nastupuje pro tuto osobu trestní odpovědnost za nepřekažení nebo neoznámení trestného činu.

Každý, kdo přijde do kontaktu s dětmi v roli obětí násilí, má právo obrátit se na OSPOD a upozornit na porušení povinností nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské zodpovědnosti, nebo na skutečnosti, že na dětech byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo je podezření ze spáchání takového činu; nebo jsou děti ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte. **Jakmile se tedy kdokoli ve škole dozví o násilí páchaném na dítěti, pak by toto jeho oznámení orgánům činným v trestním řízení mělo být bezodkladné. Souběžně je povinností školy informovat také OSPOD.**

U trestných činů § 198 trestního zákona (týrání svěřené osoby), § 199 trestního zákona (týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě) ani § 187 trestního zákona (pohlavní zneužívání) není ze zákona zapotřebí vůbec zjišťovat souhlas poškozeného s trestním stíháním pachatele. Škola je

povinná oznámit podezření na spáchání trestného činu podle § 187, 198, 199 Trestního zákoníku Policii ČR a OSPOD, bez ohledu na souhlas dítěte či zákonného zástupce.

Co může dělat učitel, pokud má podezření na domácí násilí a zároveň týrání dítěte a rodiče odmítají se školou komunikovat?

V první řadě by se škola měla snažit komunikovat s obětí domácího násilí a přimět ji situaci v zájmu dítěte řešit – například odkázáním na centra pomoci pro oběti domácího násilí. Pokud přesto rodič odmítá komunikovat, má škola v případě podezření na trestný čin povinnost dát podnět policii, informovat OSPOD – sociální pracovnice může vyšetření dítěte psychologem nařídit. Psycholog ale nesmí dát zprávu o vyšetření učiteli bez informovaného souhlasu rodičů. Podněty je možné dávat i přímo státnímu zastupitelství a jako oznamovatel žádat, aby byla škola informována o přijatých opatřeních ve lhůtě do 30 dnů. Škola musí popsat skutečný stav, který je příčinou podezření na trestný čin a samozřejmě vychází z okolností a ze situace, z jaké se o podezření spáchání trestného činu dozvěděla. Pokud se později trestný čin neprokáže, nemůže být pracovník školy odsouzen za pomluvu. Navíc OSPOD musí zachovat mlčenlivost o oznamovateli.

Může dítě samo iniciovat svou ochranu?

Dítě má právo požádat OSPOD, školy, školská zařízení a zdravotnická zařízení o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv. Tyto orgány, právnické a fyzické osoby a pověřené osoby jsou povinny poskytnout dítěti odpovídající pomoc. Dítě má právo požádat o pomoc i bez vědomí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte

Škola versus rodiče

V případech těžkého násilí bývá často řešením rozvod partnerů. Proto by měla škola vědět, který z rodičů má dítě svěřené do své péče a zejména kdy a za jakých podmínek má druhý rodič soudně či dohodou určený styk s dítětem.

Pokud je styk druhého rodiče s dítětem soudně upraven či omezen (např. styk pouze za přítomnosti kurátora), měl by první rodič školu o tomto opatření informovat. Rovněž by měl škole poskytnout rozhodnutí či dohodu o úpravě styku. Škola pak postupuje v souladu se soudním rozhodnutím či dohodou rodičů.

Pokud se druhý rodič i přes soudem nařízené omezení domáhá styku s dítětem na půdě školy, neměla by škola dítě rodiči vydat. Škola by v takovém případě měla ihned informovat druhého rodiče. Dále by měla doporučit rodiči, který se styku domáhá, aby se pro řešení této otázky obrátil na OSPOD, nikoli na školu, která nemá v kompetenci takové situace řešit a ani je zprostředkovávat. Je možné zde odkázat na povinnost žáka, který musí dodržovat školní a vnitřní řád a pokyny školy a plnit pokyny pedagogických pracovníků škol vydané v souladu s tímto řádem. (srov. JUDr. Pavlíková, I.; Manuál pro učitele ZŠ, ROSA, 2008)

Možnosti a limity pedagoga

Pro dítě, které se doma potýká s násilím, může být třída jediným bezpečným místem. Učitelé proto mohou a měli by podpořit bezpečné a přijímající prostředí ve škole, kde se nebude tolerovat násilí v jakékoli podobě. Prevence násilí by měla být součástí vyučování.

Školy mohou v rámci primární prevence domácí násilí zařadit do svých rámcových vzdělávacích programů, aby se změnil pohled na domácí násilí obecně, narušily se přetrvávající stereotypy vzorů chování pro muže a ženy, vytvořilo se prostředí netolerující násilí.

Pedagog by se měl proto zaměřovat zejména na primární prevenci. Informovat žáky o existenci domácího násilí, jeho formách a poučit je o jejich právech.

Pedagog nemůže nahrazovat služby dalších odborníků – zejména ne psychologů, terapeutů apod. Nevhodnou intervencí může naopak dítěti ublížit.

5.4 Nová náboženská hnutí (sekty, kulty)

- Negativní působení sekt: i přes diskusi o tom, jaká kritéria jsou pro definici sekty přijatelná, a jaká nikoli, chápeme z hlediska prevence tuto oblast jako soubor psychologických, sociálních, ekonomických a dalších důsledků působení sekty.

Z hlediska prevence je klíčová oblast důsledků pro duševní a somatické zdraví, sociální postavení, ekonomickou oblast, ojediněle též trestně-právní důsledky (nabádání či podpora trestné činnosti páchané v zájmu sekty).

- máte-li podezření, že se ve vašem okolí objevil nějaký problém z této oblasti, vždy se snažte získat co nejvíce informací, než začnete jednat
- pokud už se rozhodnete jednat, vždy se to snažte konzultovat s odborníky.
- V českých právních předpisech není žádným způsobem omezeno nošení náboženských symbolů ve veřejném prostoru, tedy ani ve škole.
- Pokud je rodina členem společenství se znaky sekty a není podezření na zanedbávání péče či jiný trestný čin vůči dítěti, není možné ze strany pedagoga ovlivnit zapojení dítěte do tohoto společenství.
- **Možnosti řešení:** U každého podezření o výskytu daného jevu by měly být vždy informovány tyto osoby: ředitel školy, rodiče/zákonný zástupce žáka a třídní učitel.
- Je možné, že zákonný zástupce o členství svého dítěte v těchto společenstvích neví.
- Další oznámení připadá v úvahu především, pokud dojde k důvodnému podezření z páchání trestných činů v souvislosti s působením v náboženských hnutích (např. navádění k trestné činnosti, majetkových přečinů včetně krádeží nebo při podezření ze zanedbání péče o dítě nebo týrání dítěte).

Pokud má pedagog jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení; pokud má takové podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost obecnímu úřadu, tedy sociálnímu pracovníkovi z OSPOD.

- V případě, že rodiče/zákonní zástupci odmítají spolupracovat se školou a odmítají se účastnit výchovných komisí, je škola opět oprávněna vyrozumět OSPOD.

V odůvodněných případech je tedy možné kontaktovat tato pracoviště: školní poradenské pracoviště (školní psycholog, školní metodik prevence, výchovný poradce, speciální pedagog), PPP, Střediska výchovné péče, OSPOD, Policie ČR nebo se poradit na Lince důvěry.

6 Postup obrany při útoku aktivního útočníka

Krizový plán pro tuto situaci není veřejný. Všichni zaměstnanci jsou s ním průběžně seznamováni na pravidelných poradách.

7 Školní neúspěšnost

1. Charakteristika školní neúspěšnosti

Školní neúspěšnost je z hlediska pedagogicko-psychologického a socio-pedagogického chápána jako selhávání nezletilého v podmínkách školního edukačního programu nejen špatným prospěchem, ale také vytvářením negativních psychických postojů a emočních stavů ve vztahu k vlastnímu učení, ke vzdělávání, k učitelům a obecně ke škole. Nejedná se pouze o špatný prospěch, ale rovněž o vytváření negativních psychických postojů a emočních stavů k vlastnímu učení, vzdělávání, učitelům a škole obecně. Bývá důsledkem nevyváženosti ve vývoji osobnosti žáků, v jejich výkonnosti, motivaci, volných vlastnostech a v neposlední řadě také v rodinném prostředí. Neprospěch je téměř vždy způsoben souborem mnoha příčin, které je třeba včas rozkrýt a přijmout účinná opatření směřující k nápravě. Podpora školního úspěchu vychází zejména z atmosféry školy, ve které je podporováno učení každého žáka, tedy dobrými mezilidskými vztahy jak mezi žáky, tak mezi žáky a pedagogy.

Strategie předcházení školní neúspěšnosti vychází z vyhlášky č. 27/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v platném znění a jejím cílem je vyhledávání potencionálně neúspěšných žáků a vytváření podmínek ke zlepšení jejich školní úspěšnosti.

§ 7 (3) Škola zpracovává a uskutečňuje program poradenských služeb ve škole, který zahrnuje popis a vymezení rozsahu činností pedagogických pracovníků uvedených v odstavci 1, **preventivní program školy včetně strategie předcházení školní neúspěšnosti**, šikaně a dalším projevům rizikového chování.
Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Strategie reaguje také na kritéria hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání České školní inspekce pro školní rok 2022/2023:

5. Vzdělávací výsledky žáků

5.4 Škola sleduje a vyhodnocuje úspěšnost žáků v průběhu, při ukončování vzdělávání a v dalším vzdělávání či profesní dráze a aktivně s výsledky pracuje v zájmu zkvalitnění vzdělávání.

Popis kritéria

Škola efektivně **vyhodnocuje úspěšnost žáků** v průběhu a ukončování jejich vzdělávání na všech úrovních řízení pedagogického procesu, umí doložit procesy a výsledky tohoto hodnocení **a dokáže zpracovat opatření, která vedou ke zkvalitňování procesu hodnocení úspěšnosti žáků**. S výsledky hodnocení cíleně pracují pedagogové i vedení školy, **jejich činnosti a opatření zkvalitňují vzdělávání žáků a snižují jejich neúspěšnost**.

2. Faktory školní neúspěšnosti

Školní neúspěšnost je vymezena řadou faktorů, především osobností a zdravotním stavem nezletilého, dále rodinným a mimoškolním prostředím a výchovně vzdělávacím procesem ve škole.

Při řešení školní neúspěšnosti je nezbytná spolupráce školy, dalších odborníků, rodiny a samotného žáka. Podpora rodiny je v tomto procesu nenahraditelná i s ohledem na volbu budoucího povolání a budoucí život.

Jedná se o tyto faktory:

- osobnost dítěte - snížená inteligence, poruchy učení, nedostatečná paměť, emoční labilita, nízká odolnost vůči zátěži,
- poruchy chování, PAS,
- zdravotní problémy žáka - dlouhodobá absence,
- vysoká absence,
- změna ŠVP v důsledku přestěhování, přechodu na jinou školu,
- nepodnětné rodinné prostředí, střídavá péče,
- rodinné prostředí s nezájmem o školu a školní dění, nezájem rodičů o spolupráci se školou,
- nadměrně ochranné rodinné prostředí,
- dítě ohrožené sociálně nežádoucími jevy (zhoršená rodinná situace, šikana, domácí násilí, problémy ve vztazích v rodině nebo ve škole, ve třídě, ve vztahu s učitelem), ohrožení sociálně patologickými jevy,
- dítě – cizinec.

3. Žák je ohrožen školní neúspěšností, když

- na konci pololetí z některých předmětů neprospěl, nebo je z některých předmětů nehodnocen,
- dlouhodobě neplní zadané úkoly,
- svým chováním soustavně porušuje školní řád a jsou vůči němu uplatňována výchovná opatření,
- jeho příprava není systematická.

4. Doprovodné projevy při školní neúspěšnosti

- neurotické příznaky – bolesti hlavy, břicha, nechutenství, zvracení, tiky, školní fobie,
- poruchy chování – zvýšená absence v některém předmětu, nebo celková absence, záškoláctví,
- obranné mechanismy – ztráta motivace, pocit méněcennosti, fantazie, regrese.

5. Přecházení školní neúspěšnosti

- klást na dítě přiměřené nároky,
- dbát na jeho pravidelnou docházku do školy, důsledně kontrolovat splnění zadaných úkolů,
- zdůrazňovat jeho pozitivní stránky,
- oceňovat jeho jedinečnost,
- umožňovat žákům vyslovovat vlastní názory,
- podporovat aktivitu žáků, dát mu příležitost zažít úspěch,
- motivovat žáky, rozebírat s ním jeho úspěchy,
- vyhýbat se negativnímu srovnávání,
- věnovat pozornost rodinnému zázemí žáka.

6. Pravidla pro řešení školní neúspěšnosti

Včasné podchycení žakových potíží jednotlivými vyučujícími, ti zejména vyhodnotí, zda jde o ojedinělý výpadek, nebo trvalejší problém, v takovém případě o neúspěšnosti informují rodiče žáka a třídního učitele.

Třídní učitel ověří, zda jde o problém spojený jen s jedním vyučovacím předmětem, nebo zda se týká více vyučovacích předmětů, případně i ve spojení s výchovnými problémy.

Podle závažnosti problému třídní učitel kontaktuje rodiče, nabídne osobní jednání s jednotlivými vyučujícími, případně s výchovným poradcem, metodikem prevence rizikového chování, školním psychologem či dalšími členy školního poradenského pracoviště. Kromě individuálních pohovorů je možné svolat jednání výchovné komise. O jednáních se vedou písemné záznamy, které vždy obsahují doporučení školy vůči rodičům a postoj rodičů k nim (individuální doučování, vyšetření v PPP, apod.).

Je uplatňován třístupňový model péče

1. Individuální pomoc vyučujícího v rámci běžné výuky.
2. Zapojení školního poradenského pracoviště.
3. Zapojení školského poradenského zařízení (PPP/SPC).

Základem účinného řešení školní neúspěšnosti je správné rozpoznání příčin, viz výše uvedené faktory.

Vedení školy vyhodnocuje, zda ke zvýšené neúspěšnosti nedochází jen u některých vyučovacích předmětů, nebo jen u některých vyučujících. Na toto téma případně zaměřuje svoji kontrolní a hospitační činnost, zajišťuje zpětnou vazbu od rodičů žáků (evaluační dotazníky).

Na základě této diagnostiky se stanoví možná opatření:

- zvýšená motivace žáka k učení – důraz na pozitivní hodnocení, stanovení přiměřeného rozsahu učiva, podpůrné pomůcky (přehledy), využití pomoci spolužáků, podpůrné aktivity – oznamování termínů písemných prací a zkoušení, slovní hodnocení,
- zajišťování vhodných pomůcek vzhledem k odlišným stylům učení (preference vizuálního, nebo audio vnímání),
- žáci jsou seznamováni s možnými styly učení a učí se vědomě používat styl pro něj nejvýhodnější,
- individuální konzultace, doučování, kompenzace nedostatků pomocí speciálně pedagogických postupů (PLPP, spolupráce s PPP, SPC),
- pomoc při začleňování žáka do třídního kolektivu,
- stanovení přiměřeného rozsahu učiva,
- práce zadaná pro domácí přípravu odpovídá žakovým vzdělávacím možnostem,
- sestavení plánu pedagogické podpory,
- zvýšená práce pedagogů s kolektivem třídy, náprava narušeného klimatu třídy,
- vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu,
- včasné informování rodičů o mimořádném zhoršení prospěchu žáka, tak, aby se zvýšenou péčí mohlo zabránit zhoršení souhrnné klasifikace žáka na konci každého pololetí,
- u žáků, jejichž neúspěšnost souvisí spíše se sociálním znevýhodněním, konzultovat situaci s OSPOD.

Škola průběžně vyhodnocuje úspěšnost těchto opatření, dlouhodobě sleduje žáky s riziky neúspěšnosti, poskytuje jim pomoc k jejímu překonání, zohledňuje vnější prostředí ovlivňující výsledky žáků, přijímá případná opatření k zamezení rizikového chování.

Na jednání pedagogických rad, předmětových komisí a metodických sdružení je vyhodnocována situace vzdělávání žáků ohrožených školní neúspěšností.

Škola si v prevenci stanovuje dlouhodobé cíle

- vytváření kvalitního prostředí ve třídách a škole,
- trvalé sledování a vyhodnocování této problematiky, poskytování informací o úspěšných i neúspěšných řešeních,
- v rámci DVPP rozvíjet klíčové dovednosti pedagogů pro tuto oblast,
- je poskytována nabídka pomoci pro žáky, kteří potřebují řešit subjektivně náročné životní situace,
- školní poradenské zařízení vytváří a aktualizuje strategii prevence školní neúspěšnosti, seznamuje s ní pedagogy školy a vyhodnocuje její účinnost.

8 Duševní zdraví

- Pedagog, který zaznamená u žáka psychickou nepohodu, krizi či počínající duševní onemocnění by měl být schopen sám či za podpory někoho z kolegů (třídní učitel, školní psycholog, školní metodik prevence, výchovný poradce) vést s žákem podpůrný rozhovor, jehož cílem má být, vedle poskytnuté podpory (“nejsi na to sám/sama”, “lze s tím něco dělat”) domluva s žákem na dalším postupu, kontaktování zákonných zástupců. Důvěrný vztah mezi učitelem a žákem (i jeho rodinou) může hrát významnou roli při celém procesu poskytování včasné intervence tak, aby byla co nejefektivnější. Pedagog by se měl s žákem domlouvat na dalších krocích. Zejména kontaktovat pomoc, komunikovat s rodiči (zákonnými zástupci) po domluvě s žákem, a tedy nejednat takzvaně „za jeho zády”. (V případě zletilého žáka postup s kontaktováním rodičů není nutný, pokud si to dotýčný nepřeje).

- Pedagog by měl být schopen poskytnout žákovi i jeho rodině základní informace k dané problematice a možnostem řešení situace.

- Úkolem pedagoga není dané potíže diagnostikovat či léčit. Jeho role spočívá zejména ve zprostředkování kontaktu žáka s rodiči (či v podpoře k němu) a poté případně s příslušnými odborníky. Pokud žák sám osloví svého učitele, je na místě jej za to ocenit, ujistit jej, že je na správném “místě” a že je dobře, že tak učinil. Sdělované potíže či svěřený problém není vhodné bagatelizovat, a to ať už jsme v jakékoliv roli ve vztahu k dotýčnému žákovi. Naopak je prospěšné vyjádřit mu svůj zájem a spoluúčast na řešení jeho situace tak, jak to bude potřeba (samozřejmě v rámci našich vlastních osobních i profesních možností a hranic).

- Je vhodné, aby s žákem spolupracoval takový pedagog, k němuž má žák důvěru, se kterým je schopný vést (ideálně) otevřenou komunikaci. Ne nutně to vždy tedy musí být např. školní psycholog, výchovný poradce či školní metodik prevence. Často může být třídní učitel tím, kdo má k žákovi nejbližší a žák se mu svěří. Třídní učitel si také jako první může všimnout, že s žákem není vše v pořádku a oslovit ho. Popřípadě žák tíhne s důvěrou k jinému pedagogovi, např. jeho oblíbeného předmětu. Není nutné, aby pedagog znal “řešení” hned, důležité je s žákem navázat vztah postavený na důvěře umožňující otevřenou komunikaci.

- Při zachování důvěrnosti údajů může pedagog probrat žákovu situaci s kolegy, ideálně s členy fungujícího školního poradenského pracoviště (školní psycholog, metodik prevence, výchovný poradce), kteří ho mohou v dalším postupu podpořit.

- Rodičům pedagog v případě potřeby doporučí kontaktování odborného pracoviště –pedagogicko-psychologické poradny, psychologické nebo psychiatrické ambulance.

- Škola rodičům nabídne spolupráci. Pro žáka v psychické krizi či v době počínajícího duševního onemocnění je vedle poskytnutí včasné intervence zásadní také podpůrné a přijímající prostředí, které by měla škola spolu s rodinou a odbornými institucemi spoluplytvářet.

- Samozřejmou součástí této podpory je i samotná podpora rodičů/zákonných zástupců - i pro ně je toto období složité, plné změn a hledání nových cest nejen v přístupu ke svému dítěti.

- Součástí léčby bývá nezřídka farmakoterapie. Je dobré mít na paměti, že medikace může mít vliv na každodenní fungování žáků jak pozitivním, tak negativním směrem.

- V případě odmítavého či nespolupracujícího postoje rodičů (kdy je důvodem např. strach ze stigmatizace rodiny) se může pedagog obrátit na psychologa spádové pedagogicko-psychologické

poradny s žádostí o metodickou podporu pro práci s daným žákem, a to i proti vůli rodičů. Zároveň, pokud se jedná o ohrožení zdraví či života dítěte, je na místě kontaktovat OSPOD (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí). I dítě má právo požádat OSPOD a také školu a školské zařízení o pomoc při ochraně života a svých práv a učinit tak může i bez vědomí rodičů.

- V případě bezprostředního ohrožení zdraví dítěte či jeho okolí je na místě volat rychlou záchrannou službu.

Doporučení pro „první“ kontakt s žákem

- Zvolte příjemné místo pro vás samotného i pro žáka, se kterým povedete rozhovor. Zajistěte, aby Vás nerušili ostatní (žáci, učitelé). Nechte si na rozhovor dostatek času. Navod'te příjemnou, přijímací a bezpečnou atmosféru, nabídněte vodu, čaj a posaďte se (ideálně vedle sebe) nebo případně oba stůjte či se procházejte. Je však důležité, aby vaše pozice byly „vyrovnané“ – optimální je, pokud jsou oči dospělého v úrovni očí žáka. Pozice vedle sebe je nejméně stresující.

- Věnujte se výhradně žákovi - nezvedejte telefony, nepouštějte (např. do kabinetu) ostatní. Vytvořte bezpečný prostor pro sdílení, aktivně naslouchejte a nehodnoťte. Buďte podpůrní. Naopak nezapomeňte ocenit to, že se vám žák s pro něj obtížnou věcí svěřuje. Povzbud'te jej v tom, že už jen toto je krok směrem k řešení jeho nepříznivé situace.

- Pokuste se zmapovat dostupné žákovy zdroje, které by mohly v řešení situace pomoci.

- Naplánujte společně další kroky, které podniknete v rámci řešení jeho věci. Zrekapitulujte je na konci setkání. Nezapomeňte se domluvit na tom, které informace jsou důvěrné, a s kterými budete dál „zacházet“ ve smyslu sdílení s nezbytným okruhem dalších lidí, kteří se budou na realizaci podpory podílet.

- Můžete žáka znovu ocenit a podpořit. Vyžaduje-li to situace, domluvte se s žákem na další schůzce, případně se s odstupem času ujistěte, že se věci dějí tak, jak se dít mají.

- Přijměte psychickou náročnost situace pro žáka, ale i pro vás samotnou/samotného.

- Nezapomínejte na svoje profesní i osobní limity, odkazujte se na další služby a podporu.

- Nebojte se využít supervizi.

Co raději ne:

- Slib, že žákem právě sdílené sdělení zůstane vašim tajemstvím.
- Slib, že to bude dobré, že to vyřešíme k ideální představě žáka.
- Přehnané reakce (obavy, zděšení, pláč, úzkost, panika, vztek, vyhrožování, litování...).
- Zlehčování situace.
- Moralizování a obviňování.

V jakém případě vyrozumět OSPOD/Policii ČR

Ohlašovací povinnost se duševních onemocnění obecně netýká. Platí to i u sebepoškození.

Ale v případě závažné šikany dítěte, sexuálního zneužívání, zanedbávání péče, týrání dítěte (syndrom CAN) atd., je nahlášení OSPOD/Policii ČR na místě a může zabránit závažnému psychickému a fyzickému poškození či dokonce úmrtí dítěte. Více viz karta k identifikaci špatného zacházení s dětmi - Karta KID.

Ohlašovací povinnosti podléhá také navádění jedinců k sebepoškození/sebevraždě (např. skupina

poškozujících se, kyberšikana).

V případě přímého rizika vážného zranění nebo smrti následkem psychické krize/duševního onemocnění (např. sebepoškození/výrazné suicidální myšlenky či započatý suicidální pokus) je namístě okamžitá, i nedobrovolná hospitalizace na psychiatrii – při odmítání hospitalizace bývá nutná asistence Policie ČR.

Možnosti a limity podpory ze strany pedagoga a školy

Jako děti a dospívající travíme ve škole podstatnou část dne. Škola a školní třída se tak stává místem, kde bychom se měli cítit dobře, tedy ideálně by měly být naplňovány naše základní potřeby. Ne vždy tomu tak je. Pokud je naše duševní zdraví křehké a tolerance vůči stresovým situacím nízká, o to těžší je tento stav “spokojenosti” ve škole navodit.

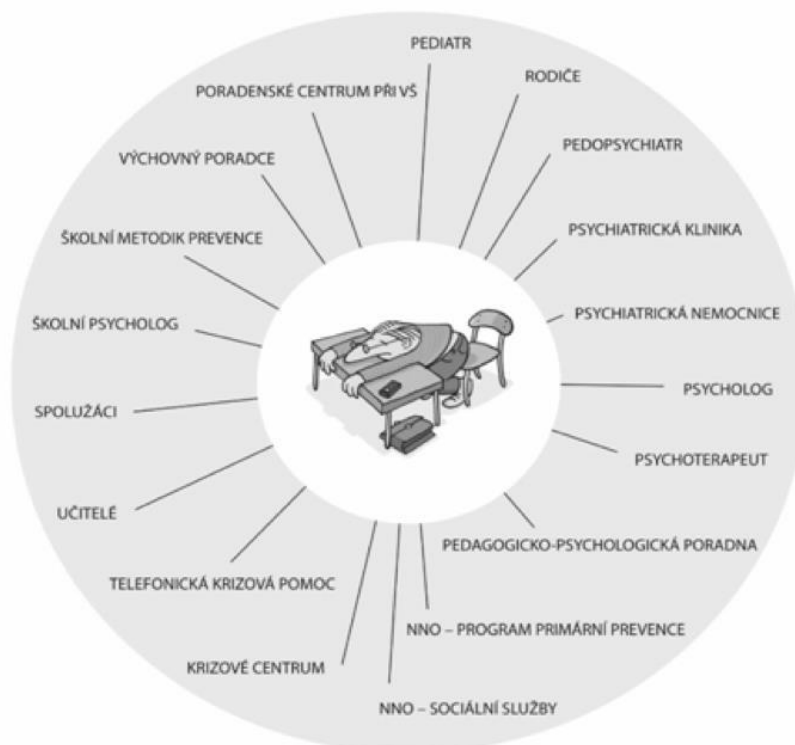
Učitelé a to, jak se jim podaří navodit ve třídě otevřenou, příjemnou, přijímající a bezpečnou atmosféru, pak hrají podstatnou roli jak v otázce včasné intervence, tak i v otázce stigmatizace lidí se zkušeností s duševním onemocněním.

Pedagog může být v některých případech tím nejdůležitějším dospělým motivujícím žáka ke změně, resp. k vyhledání odborné pomoci. Na druhou stranu bez spolupráce s rodinou je jeho kompetence (ale i odpovědnost) limitována.

Žák, ať už dítě, či dospívající v psychické krizi / s duševním onemocněním představuje velkou zátěž pro dospělého, a tedy rizikový faktor vzniku syndromu vyhoření a dalších psychických potíží – pedagog zainteresovaný v problému potřebuje účinné metody prevence vyhoření, podporu nadřízeného a v ideálním případě supervizi u certifikovaného supervizora.

Učitel nemůže zastupovat služby dalších odborníků – zejména ne psychologů a terapeutů, lékařů. Měl by však být schopen vést s dítětem (rodiči/zákonnými zástupci) podpůrný rozhovor případně poskytnout základní krizovou intervenci. Naopak nevhodnou intervencí může dítěti/dospívajícímu ublížit.

Pomoc lze hledat také v [centrech duševního zdraví](#) a u mobilních týmů dětského duševního zdraví.

PODPŮRNÁ SÍŤ ŽÁKA S DUŠEVNÍM ONEMOCNĚNÍM

9 Sebevražedné chování

Úkolem pedagoga je **rozpoznat žáka v ohrožení a přesunout jej v systému péče dále.**

Úkolem pedagoga není diagnostikovat žáka, poskytovat či nahrazovat odbornou péči.

Intervence pedagoga se dají rozdělit do 3 situací dle akutnosti sebevražedného jednání:

- **mírné riziko – žák má myšlenky na sebevraždu**

- podpůrný empatický pohovor, informování ZZ, probrání možností pomoci (Linka bezpečí, psycholog, psychiatr, Centrum duševního zdraví)

- **střední až vysoké riziko – žák má sebevražedné tendence**

- jeden pedagog zůstává s žákem a nenechává ho o samotě (ideální je, když je pedagog stejného pohlaví jako žák, aby s ním případně mohl i na toaletu)

- vhodný je podpůrný empatický rozhovor

- vysvětlit, že budou kontaktováni jeho zákonní zástupci

- zavolat si na pomoc další dospělou osobu, která pomůže situaci řešit a která volá zákonným zástupcům a informuje je o situaci a domlouvá se na dalších krocích (včetně příjezdu do školy)

- předat zákonným zástupcům kontakty na odbornou pomoc v kraji

- **akutní riziko – žák se pokusil o sebevraždu na půdě školy**

- snažit se jednání zabránit, pokud lze, nebo poskytnout první pomoc

- zůstat s žákem a nenechat ho o samotě

- zavolat Rychlou záchrannou službu (155)

- zavolat si na pomoc další dospělou osobu, která mu pomůže situaci řešit

- zavolat zákonným zástupcům žáka a informovat je o situaci

Podrobné postupy a typy vhodných otázek jsou uvedeny v Metodickém doporučení MŠMT č. 24 Sebevražedné chování.

Varovné signály:

Jedinec, který přemýšlí o sebevraždě, často zažívá nesnesitelnou psychickou bolest, ze které se snaží uniknout. Projevy sebevražedného jednání mohou být u dětí a dospívajících jiné než u dospělých. Obvykle je možné si všimnout změn v chování, prožívání a v tom, co nám žáci přímo a nepřímo říkají. U jedince, který o sebevraždě přemýšlí, nemusí být vůbec přítomny všechny varovné signály, mohou se objevovat v různé kombinaci. Zásadním varovným znakem je, **když se žák začne projevovat významně jinak, než tomu bylo doposud.**

Změny v chování:

- samotářství, vyhýbání se kamarádům či oblíbeným činnostem

- potíže se soustředěním
- zhoršený školní prospěch
- rizikové chování (např. užívání návykových látek)
- změna chuti k jídlu
- potíže se spánkem (např. polehávání či pospávání v hodinách)
- potíže ve vztazích
- zanedbávání svého vzhledu
- sebepoškozování
- zabývání se myšlenkami na sebevraždu či ukončení života
- vyhledávání informací o sebevraždě, shromažďování prostředků k vykonání sebevraždy (např. lano, léky)
- rozdávání osobních věcí

V prožívání:

- náhlé změny nálad
- dlouhodobý smutek, plačtivost
- zvýšená úzkostnost
- podrážděnost, výbuchy vzteku
- vyčerpanost, apatie, pasivita
- nízké sebehodnocení a sebedůvěra

V komunikaci:

- ne/ přímé vyjádření, že chce zemřít ○ *Přál/a bych si být mrtvá. Nechci žít. Kéž bych se nikdy nenarodil/a.*
- vyjádření beznaděje ○ Nic nemá smysl. Můj život nemá smysl.
- vyjádření toho, že je všem na obtíž ○ *Kdybych tu nebyl/a, nikomu bych nechyběl/a.*
- psaní deníku či básní, ve kterých se objevuje téma smrti či sebevraždy
- loučení se s ostatními, dopisy na rozloučenou

Není pravda, že kdo o sebevraždě mluví, ten ji nespáchá.

Realita: Kdo o sebevraždě mluví, pravděpodobně o ní přemýšlí, zejména když o ní mluví opakovaně a v spojení s dalšími varovnými příznaky. Je důležité o sebevraždě otevřeně mluvit.

Zvýšená opatrnost je na místě i ve chvíli, kdy žák, který projevoval známky sebevražedného chování, se náhle zdá být šťastným a sebevražedné myšlenky popírá. Většina lidí si oddechne a spustí dotyčného ze zřetele, ale může to naopak znamenat, že se jedinec rozhodl ukončit svůj život ke konkrétnímu dni, čímž došlo k paradoxní úlevě.

Všechny varovné příznaky je potřeba brát vážně!

10 Agresivní chování

Jméno a příjmení žáka:

Datum narození:

Místo trvalého pobytu:

Kontaktní údaje na zákonného zástupce/telefon:

Název a adresa školy/školského zařízení, ročník:

Ošetřující lékař/odborný lékař:

„Pedagogický pracovník školského poradenského zařízení spolupracující na vytváření „Krizového plánu“:

Třídní učitel:

Druhý pedagog ve třídě:

Asistent pedagoga:

Ostatní vyučující žáka:

Vychovatel/vychovatelka:

Osoby zajišťující specializované činnosti ve škole/školském zařízení:

Aktuální zdravotní stav žáka:

Popis obtíží žáka: Nevhodné chování ve výuce (fyzické a slovní ataky pedagogů), nerespektování pedagogů, narušování výuky.

Doporučený postup prevence vzniku problémových situací:

Hlavním cílem je předejít samotnému emočnímu výbuchu.

Proto je nutné hned reagovat na drobné odchylky chování, které většinou záchvatu předchází: nadávky, vulgární výrazy, neklid, nadměrné upoutávání pozornosti kopáním do věcí, boucháním do stolu...

Navrhnout žákovi změnu aktivity v lavici, případně zvolit včasný odchod ze třídy.

Umožnit mu činnost, která uvolní počáteční neklid, emoční napětí (kreslení, skládání papíru, prohlížení vhodného časopisu, encyklopedie...) Vhodná je i např. procházka po budově školy.

Po uklidnění je možné vrátit žáky ke společné činnosti s třídním kolektivem.

Doporučený postup v případě, kdy problémová situace nastala:

Pokud žák bude svým chováním zásadním způsobem narušovat výuku nebo napadne (fyzicky nebo slovně) pedagogického pracovníka či spolužáka, asistentka pedagoga odvede žáka do klidové místnosti. Bude se snažit udržet klidný hlas a pevný postoj. Pokud je to možné, zaměstná žáka jinou aktivitou, aby se uklidnil. V případě, že by chování žáka znamenalo ohrožení pro ni samotnou, spolužáky nebo jiné pedagogické pracovníky, škola kontaktuje rodiče, aby si žáka odvedli ze školy. Bude-li chování takového rázu, že hrozí újma na zdraví, bude přivolána rychlá zdravotní služba nebo Policie ČR.

Přesun spolužáků do jiné třídy:

V případě nebezpečného chování žáka, který odmítá opustit třídu, vydá třídní učitelka pokyn k přesunutí ostatních žáků do jiné třídy. U mladších žáků je vhodné danou situaci označit kódem např. „jdeme na návštěvu“.

Paní učitelka v klidu přesune žáky do vedlejší třídy, kde si posedají do kroužku. Paní učitelka této třídy je s možností takové situace předem seznámena a ví, jak ihned reagovat. Bez ohledu na probíhající výuku zvolí aktivitu, která navodí příjemnou atmosféru – rytmizace, zpěv, vytleskávání. Jakmile je žák s problematickým chováním odveden ze třídy, vrátí se všichni zpět k výuce. Každá událost bude zaznamenána.

Podpisy informovaných osob:

Podpis žáka:

Podpis zákonného zástupce/kontaktní osoby v případě zletilého žáka:

Místo, datum:

Zpracoval/a:

Podpisy:

Záznamový arch:

Datum/Čas	Co se stalo/průběh problémové situace	Kdo byl kontaktován / kým / čas	Poskytnutá opatření	Vyhodnocení

Table 1: Rozpoznání stupně agresivity (škála 0–5) a odpovídající reakce

Stupeň	Projevy	Doporučené kroky
0 – klid	podráždění, ironie	prevence, vztahová práce, jasná pravidla
1 – verbální napětí	zvýšený hlas, provokace	klidná pevná mluva, nabídka volby, přesun do klidové zóny
2 – verbální agrese	urážky, výhrůžky bez pohybu	zachovat vzdálenost, odstranit publikum, přivolat kolegu
3 – fyzická aktivizace	manipuluje židlí/lavicí, vstává, přibližuje se	evakuace třídy (bezpečně), přivolat pomoc, držet bariéru
4 – přímé ohrožení	hází předměty, blokuje dveře	volat IZS, bezpečný ústup, nezasahovat bez výcviku
5 – útok	úder/kopy, zranění	ochrana života a zdraví, IZS, pouze školený zásah, svědci

Deeskalační techniky – návod pro učitele

Situace	Co dělat (kroky učitele)	Jak to říct (příklady vět)	Co NEDělat
Žák křičí, nadává	Zachovat klid, zpomalit hlas, stát bokem, mluvit pomalu	„Slyším, že jsi hodně naštvaný.“ „Rozumím, že to není jednoduché.“	Nekřičet zpět, nepoužívat ironii, nezlehčovat („No tak se uklidni.“)
Žák odmítá spoluprací	Nabídnout jednoduché volby, jasné a krátce	„Můžeš si vybrat – posadíš se, nebo půjdeš na chvíli na chodbu.“	Nedávat ultimáta („Okamžitě si sedni, nebo...!“)
Žák vyhrožuje, vyvolává konflikt	Udržet bezpečný odstup (2 m), neblokovat dveře, stát bokem	„Nechci se s tebou hádat. Pojďme najít řešení.“	Nestát přímo proti němu, nezasahovat fyzicky (pokud nejde o přímé ohrožení života)
Žák odmítá reagovat	Opakovat klidně stejnou větu (technika „broken record“)	„Rozumím ti, ale teď potřebujeme, aby ses uklidnil.“ (opakovat 2–3x)	Nezvyšovat tlak, neměnit příkazy každou chvíli

Žák je přetížený emocemi	Nechat prostor a čas na uklidnění, případně odvézt třídu	„O tom, co se stalo, si promluvíme, až budeš v klidu.“	Netlačit na okamžité vysvětlení („Teď hned mi řekni, proč to děláš!“)
Ostatní žáci jsou ohroženi	Zajistit bezpečí třídy – odvedení, odstranění ostrých předmětů, přivolání pomoci	„Teď na chvíli přerušíme hodinu a půjdeme na chodbu.“	Nenechávat třídu bez dozoru, nevystavovat ostatní riziku
Situace se nedaří zvládnout	Přivolat vedení školy, školního psychologa, v krajním případě Policii ČR	„Potřebujeme teď podporu, zavolám pomoc.“	Nesnažit se řešit situaci sám „za každou cenu“

11 Krizová komunikace se zákonnými zástupci

Při řešení závažných krizových situací je cílem školy poskytovat zákonným zástupcům pravdivé, srozumitelné a včasné informace při současném respektování ochrany osobních údajů a důstojnosti všech zúčastněných.

Postup školy

- O závažné události je neprodleně informováno vedení školy.
- Komunikaci se zákonnými zástupci koordinuje ředitel školy nebo jím pověřená osoba.
- Zákonní zástupci jsou informováni pouze o skutečnostech, které se týkají jejich dítěte nebo které mohou ovlivnit bezpečnost žáků.
- Škola neposkytuje informace, které by vedly k identifikaci jiných žáků nebo zaměstnanců školy.
- V případě závažných incidentů škola poskytuje pouze ověřené informace a vyhýbá se spekulacím.
- O každém jednání se zákonnými zástupci je pořízen písemný záznam.
- V případě potřeby škola doporučí zákonným zástupcům odbornou pomoc nebo zprostředkuje kontakt na příslušné odborné pracoviště.

Zásady komunikace

- jednat klidně, věcně a s respektem,
- poskytovat pouze ověřené informace,
- chránit osobní údaje všech zúčastněných,
- nevytvářet domněnky ani nehodnotit průběh šetření,
- dodržovat mlčenlivost zaměstnanců školy,
- informovat všechny zákonné zástupce stejným způsobem, pokud se událost týká celé třídy nebo školy.

Při mimořádné události

V případě závažné mimořádné události (např. aktivní útočník, závažný úraz, úmrtí, rozsáhlý požár nebo jiná krizová situace) škola:

- informuje složky integrovaného záchranného systému,
- řídí se pokyny Policie ČR a dalších zasahujících složek,
- poskytuje informace zákonným zástupcům až po ověření skutečností,
- určí jednu osobu odpovědnou za komunikaci s veřejností a médii.
- **Veškerou komunikaci s médii zajišťuje výhradně ředitel školy nebo jím pověřená osoba. Ostatní zaměstnanci školy neposkytují médiím informace o průběhu mimořádné události.**

Rychlý postup

Krizová situace → informovat vedení školy → určit osobu odpovědnou za komunikaci →

poskytnout pouze ověřené informace → chránit osobní údaje → provést zápis → nabídnout podporu zákonným zástupcům.

12 Přílohy

Všechny přílohy jsou ke stažení na webových stránkách [MŠMT – Metodická doporučení a metodické pokyny](#). Každou ze zde uvedených položek je v elektronické podobě možné otevřít proklikem.

4.18 PAS

Formulář Krizový plán pro prevenci vzniku problémových situací týkajících se žáka s PAS

5 Syndrom týraného dítěte (CAN) - Vzor oznámení pro OSPOD, PČR

Příloha 1 - šablona oznámení na OSPOD.docx

Příloha 2 - šablona oznámení na PČR.docx

8 Duševní zdraví

Karta KID

9 Sebevražedné chování

Seznam příloh MD MŠMT k tématu Sebevražedného chování:

Příloha 1: Bezpečnostní plán pro žáky – instrukce pro pracovníky školního poradenského pracoviště

Příloha 2: Zápis o situaci

Příloha 3: Sdělení pracovníkům školy

Příloha 4: Sdělení žákům

Příloha 5: Sdělení žákům, pokud si rodina nepřeje zveřejnit informace o sebevraždě/ situace není vyjasněná

Příloha 6: Sdělení zákonným zástupcům

Příloha 7: Tipy na rozhovor o sebevraždě s dětmi

Příloha 8: Bezpečnostní plán pro žáky (pro školu)

Příloha 9: Varovné znaky sebevražedného jednání (pro školu)

Příloha 10: Co dělat kdy: míra rizika sebevraždy a vhodné reakce pedagoga (pro školu)

Příloha 11: Podpůrný rozhovor s žákem se sebevražednými myšlenkami (pro školu)

Příloha 12: Krizový plán – pozůstalá třída/ škola (pro školu) 4

Příloha 13: Při rozhovoru s dítětem nezapomeňte... (pro zákonné zástupce)

Příloha 14: Mé dítě má myšlenky na sebevraždu... (pro zákonné zástupce)